Муқәддәс Китап

Инжил 10-қисим

«Әфәсуслуқларға»

© Муқәддәс Китап 2012

CC BY-SA 4.0

www.mukeddeskalam.com

«Уйғурчә Муқәддәс тәрҗимиси»

Инжил 10-қисим

«Әфәсуслуқларға»

(Расул Павлус Әфәсус шәһиридики җамаәткә язған салам мәктуп)

Кириш сөз

Хуш хәвәрни тарқитиш сәвәвидин Рим шәһиридики зинданға соланған расул Павлусниң Әфәсус җамаитидикиләргә язған бу мәктупини, Инҗил ичидә «тәлиматниң жуқури пәллиси» дейишкә болиду. Униңда хатириләнгән вәһийләр муқәддәс китап ичидә мәнаси әң чоңқурлириниң биридур.

Әфәсус шәһири һазир харабилик болуп, һазирқи Түркийәдики «Сәлҗук» дегән шәһәргә йеқин.

Мәзкур хәт кимгә қарита йезилған?

Илгири расул Павлус Әфәсус шәһиридә он сәккиз ай туруп, бу җайдики җамаәткә тәлим бәргән еди. У бу җамаәткә нисбәтән Худаниң асас салғучи қурали болған еди (Инҗил, «Расулларниң паалийәтлири» 19-бапни көрүң).

Хәтни тәпсили оқуйдиған болсақ, бизгә хәттики бәзи сөзләр ғәлитә туюлиду, мәсилән: «**Силәрниң Рәб Әйсаға бағлиған етиқадиңлар вә барлиқ муқәддәс бәндиләргә болған муһәббитиңлар тоғрилиқ аңлиғандин тартип...**» (1:14), «**Силәр бәлким... Худаниң маңа вәһий билән сирни аян қилғанлиғи тоғрилиқ хәвәрдар болисиләр**» (3:2-3). Бу сөзләр, Павлусни хәтни тапшурувалғучилар билән әзәлдин тонушмайдиғандәк туйғуни бериду.

Хәтниң бәзи сақлинип қалған кона көчүрмилиридә, бешидики «Әфәсустики муқәддәс бәндиләргә...» дегән сөзлиридики «Әфәсустики» дегән сөз тепилмайду. Павлусниң хәттә Әфәсустики җамаәттики айрим шәхсләр тоғрилиқ ейтқан сөзләр интайин аздур; бирақ хәтниң ахирида, у «**Әнди силәр мениң тоғрамдики ишлардин... хәвәрлинишиңлар үчүн, сөйүмлүк қериндаш ... болған Тикикус силәргә һәммә ишларни мәлум қилиду... у... көңлүңларни риғбәтләндүргәй...**» дәп язиду (6:21-22). Бу сөз Павлусниң хәтни оқуғучи җамаәткә һәқиқәтән тонуш екәнлигини испатлайду.

Ундақта биз жуқуридики зитлиқни қандақ чүшинишимиз керәк? Буниңға берилидиған җавап интайин аддий. Павлус зинданда ятқанда хизмәтдиши Тикикус арқилиқ аз дегәндә үч парчә хәтни җамаәтләргә йоллиған. Хәтләр ичидә, Павлусниң йүз туранә көрүшмигән Колоссидики җамаәттикиләргә йоллиған хетиму бар («Кол.» 2:1, 4:7, 16ни көрүң). Ишинимизки, «Әфәсуслуқларға» йезилған мәктуп Павлусниң «пүткүл җаһандики җамаәт» тоғрилиқ өзи қобул қилған вәһийләрниң толуқ баяни болсун дегән мәхсәттә йезилған. Шуңа у уни «аммивий хәт» сүпитидә, бир нәччә нусха көчүрүп башқа җамаәтләргә йоллашни тапилиған. Тикикусниң вәзиписи «Әфәсустики муқәддәс бәндиләргә» дәп йезилған хәтни Әфәсустики җамаәткә, башқа җамаәтләргә әвәтилгән көчүрмиләрни башқа җамаәтләргә тапшурուштин ибарәт еди. Башқа көчүрмиләрдә

«Әфәсуслуқларға»

«Әфәсустики муқәддәс бәндиләргә» дегән сөз йоқ еди, әлвәттә. Бу башқа көчүрмиләрниң бешида пәқәт: «**Муқәддәс бәндиләргә, йәни Мәсиһ Әйсада ихласмән болғанларға...**» дәп йезилған болуп, бу ибарә барлиқ ишәнгүчиләрни өз ичигә алған, шуңлашқа бу мәктуп бизгиму йезилған болиду. «Кол.» 4:16дә тилға елинған (Лаодикийәдикиләргә йезилған) хәт дәл әшу көчүрмиләрдин бири дәп қараймиз (Лаодикийә Колоссигә йеқин еди). Худаға тәшәккүр, бу хәтләр биз үчүн сақлинип қалған!

Биз төвәндә мәзкур китаптики вәһийләрдә ишлитилгән бәзи сөзләрни тонуштуруп өтимиз. Бу сөзләр алаһидә мәнада ишлитилгән; әгәр оқурмәнләрниң бу җәһәттә чүшәнчиси болмиса, бәзи уқушмаслиқ яки чүшәнмәсликләр келип чиқиши мүмкин. Оқурмәнгә хәтниң бәзи җайлирини чүшиниш тәс туюлса, уларниң Худадин ярдәм тиләп оқушни давамлаштурушини үмүт қилимиз. Һәтта расул Петрус бир хетидә хизмәтдиши Павлус тоғрилиқ: «**Униң мәктуплиридә бәзи чүшиниш тәс ишлар бар...**» дәп язған. Худаға тәшәккүр, «чүшиниш тәс» дегини «чүшинишкә болмайду» дегәнлик әмәстур. Ишинимизки, Худа һәр қайсимизға чүшиниш қабилийити ата қилиду.

Оқурмәнләр йәнә Римдики җамаәткә («Римлиқларға») йезилған мәктупкә қошқан «кириш сөз»имиздин пайдилансиму болиду. Униңда: «роһ», «җан», «тән», «әт», «әтлик» яки «әтләр» қатарлиқ муһим ибариләр тонуштурулған.

«Мәсиһтә» дегән ибарә тоғрилиқ қайтилаймиз: — «Бу бәлким расул Павлусниң әң яхши көридиған ибарилиридин бири болуши мүмкин, униң мәнаси: «Мәсиһниң ғоҗайинлиғи вә йетәкчилиги астида, Мәсиһ билән бир болғанда, Мәсиһкә бағланғанда, Мәсиһкә мәнсуп болуп, Униң йетәкчилигидә, Униңдин илтипат, күч-қудрәтни алғанда...» қатарлиқлардур. «Рәбдә», («Рәббимиздә») яки «Мәсиһ Әйсада», «Роһта» вә «Худада» дегән ибариләрму йәнә Рәбкә яки Мәсиһ Әйсаға, (Муқәддәс) Роһқа вә Худаға нисбәтән охшаш болған тәрәптики мунасивтләрни билдүриду».

«Муқәддәс бәндиләр»

Грек тилида бу бирла сөз «муқәддәсләр» («хагиой») дегән сөз билән ипадилиниду. Инҗилда «муқәддәс» дегән сөз ибраний һәм әрәб тилидики «қудәш» яки «қуддус»ниң әслий мәнасида ишлитилиду — демәк, мәнаси «Худаға алаһидә мәнсуп», «Худаға айрилған», «Худаға атап», «мутләқ пак» дегәнликтур.

Худаниң «муқәддәс бәндиләр»и болса Униң алаһидә Өзиниң қилған хәлқини көрситиду; уларниң «муқәддәс» дәп аталғини, йәни «муқәддәс қилинғанлиқ»и уларниң өзлириниң әмәллири арқилиқ әмәс, бәлки Худаниң меһир-шәпқити билән уларни гунадин қутқузушидин болиду. «Римлиқларға»дики «һәққаний қилиш» тоғрилиқ изаһатларниму көрүң.

«Сир»

Инҗилда тилға елинған «сир» (грек тилида «мистерион») Худа әсли йошуруп кәлгән, мана әнди ашкарилиған мәлум бир иштин ибарәттур. Инҗилдики «сирлар»ни мәлум җәһәтләрдин «сирлиқ», яки «чүшиниш тәс» дейишкә болиду, әлвәттә; лекин биринчи түп мәнаси бу җәһәтләрни көздә тутмайду, әксичә «Худа авал йошурған, андин ашкарилиған иш»ни көрситиду.

««Җамаәт» тоғрилиқ сир»

Инҗилда «җамаәт»ниң төвәндики мәналири бар: —

(1) Пүткүл җаһандики (у дуниядики һәм бу дуниядики) Мәсиһкә тәвә болғанларниң һәммисини көрситиду; демәк, товва қилип, Мәсиһкә етиқат бағлап Худаниң Роһи арқилиқ йеңи һаят (Худаниң Өз һаяти)ни қобул қилғанларниң һәммиси, Худаниң пәзәнтлиридур.

(2) Өлгән чағда, Худаниң һаятиға егә болғанларниң роһлири Мәсиһниң дәргаһиға беваситә өтиду; Худа тирилиш күнидә бу роһларни «йеңи тән» билән кийиндүргичә улар Мәсиһ билән биллә туриду. Шуниң билән җамаәтниң бир қисми зиминда, йәнә бир қисми җәннәттә Мәсиһ билән биллә болиду, дейишкә болиду.

(3) Мәлум бир җайда Мәсиһкә тәвә болған барлиқ кишиләрни шу җайдики «җамаәт» дейишкә болиду.

Мәзкур мәктупниң мәхсити дәл «җамаәтниң сири» тоғрилиқ чүшәнчә бериштин ибарәт. «Хуш хәвәр»ниң өзиму бир «сир» әмәс; Исраилдикиләр һәм «ят әлликләр» (Йәһудий әмәсләр)ниң Мәсиһкә иман ейтип ниҗатлиққа еришидиғанлиғиму бир «сир» әмәс; чүнки бу ишлар Тәвраттики пәйғәмбәрләр арқилиқ вәдә қилинған һәм алдин-ала ейтилған еди. Павлус «Римлиқларға» язған хетидә буни бизгә уқтуриду (1:2). Лекин «Әфәсуслуқларға» язған хетидә у бизгә, Мәсиһ Әйса дунияға тунҗа қетим кәлгәнгә қәдәр «җамаәттики ишлар» пәйғәмбәрләргә беваситә вәһий қилинған әмәс, дәп уқтуриду. Демәк, «җамаәт»ниң өзи чоң бир «сир»дур. Илгәрки чағларда җамаәт тоғрилиқ һеч қандақ вәһийниң болмаслиғиниң төвәндики бир нәччә алаһидә тәрәплири бар: —

(а) Худа Мәсиһни пүткүл аләмниң һәммисигә баш қилип Униңда һәммини бирләштүриду; бу иш арқилиқ Униң шан-шәриви чәксиз аян қилиниду (1:10).

(ә) «Җамаәт» Худаниң надир һүнири һәм иҗадийити болуп (2:10), у Униң әмәллири ичидә әң улуқ, аләмчә болған барлиқ нишан-муддиалириниң мәркизи вә рошән нәмунисидур (3:10).

(б) «Ят әлликләр» (Йәһудий әмәсләр) Йәһудий хәлқи билән биллә Худаниң Мәсиһтә болған байлиқлириға ортақ мирасхор болиду (2:11-22).

(в) «Ят әлликләр» Йәһудийлар билән тәң Мәсиһниң тени, йәни җамаәттики ортақ әзалар болиду (3:6).

(г) Җамаәт «Мәсиһниң ятлиқ болған қизи»дур (5:22-33).

Мундақ охшитишниң мәнаси дәл шуки, жигит өз әмригә алидиған қизни тойда өзигә һазир қилғандәк, Мәсиһ җамаәтни Өзигә көйүп пишқан, толиму сап диллиқ, садиқ болған қиз сүпитидә Өзигә һазир қилиду. Той болса җәннәттә болиду («Вәһ.» 19:7-9, 21:9-10ни көрүң).

Җамаәт мәзкур хәттә төвәндики мәналарда тонуштурулиду: —

(а) Худаниң аилиси

Җамаәтниң һәр бир әзаси Худани шәхсән «Атам» дәп тонуйду (1:5, 2:19, 5:1, қатарлиқлар).

(ә) Мәсиһниң тени (3:6, 4:16)

Мәсиһ Өз тенининиң бешидур; Өзигә мәнсуп барлиқ адәмләр «Униң тенидики әзалар»дур. Адәмниң җисманий тенидики әзаларға охшаш, Мәсиһниң тенидики һәр бир әзаниң өзигә хас роли вә функсийәси бардур. Тәндики әзалар (һәр бир етиқатчи) Худаниң тилсимат плани бойичә бир-биригә бағлинип, бир-биригә зич мунасивәттә болиду (4:16); вә җисманий тәндики әзаларға охшаш, һәр бир әзаниң башқа әзалар билән бағланған мунасивәт-алақиси болиду. Мәсиһ һазир әршләрдә «Баш» болуп туруватқан болсиму, йәр йүзидә «тенидики әзалар» болған етиқатчилар арқилиқ көрүниду вә иш бежириду.

(б) Мәсиһниң ятлиқ болидиған қизи

Худа Адәм атимизни чоңқур уйқиға ғәриқ қилип, Һава анимизни униң йеқининиң бир қисмини елип, андин Һава анимизни униң алдиға елип кәлгән еди. Җамаәт болса Мәсиһниң өлүмидә Униң қешидин Худа тәрипидин елип кетилип, андин Мәсиһкә «ятлиқ болидиған қиз» сүпитидә тәғдим қилинған (5:27-32). Той болса Мәсиһ йәр йүзигә қайтип кәлгәндин кейин, әрштә өткүзүлиду; жигитниң қизниң өйигә берип, қизни қобул қилип андин өз өйигә шат-хорамлиқта апарғинидәк, Мәсиһ йәргә чүшүп, Өзигә тәвә болғанларниң һәммисини йәр йүзидин елип, Өзи билән биллә әршкә елип кетиду («1Тес.» 4:11-15, «Вәһ.» 19:6-9, 21:9-10).

(в) Худаниң ибадәтханиси

Мәсиһкә иман кәлтүргән һәр бир адәм Худаниң ибадәтханисиниң бир «тирик теши»ға охшайду. Ибадәтхана башқа һәр қандақ имарәткә қилчә охшимайду; у тирик, униң үстигә изчил өсүп йетилмәктә! Мәсиһ болса дәл ибадәтханиниң улиниң «бүҗәк теши»дур (2:20-22). «Қошумчә сөз»ниму көрүң.

(г) Худаниң надир һүнири (2:10)

Худа җамаәт арқилиқ өзиниң көп тәрәплик даналиғини һәтта пәриштиләргә вә җин-шайтанларғиму көрситиду. Бу иш һазир йүз бәрмәктә һәм кәлгүсидә техиму рошән һалда көрүниду.

(ғ) Худаниң «мукәммәл җәвһири»

Худаниң «мукәммәл җәвһири» Мәсиһтә тепилиду; Мәсиһ Өзи шәхсән җамаәтниң вуҗудида, һәр бир әзаниң роһ-қәлбидә турғачқа, җамаәтниму Униң «мукәммәл җәвһири» дегили болиду (1:23, 4:13, «Кол.» 1:19, 2:9).

(д) Худаниң «йеңи адәм»и

Адәатимиз әслидә «Худаниң сүрәт-образи» болсун дегән мәхсәттә яритилған еди; лекин у гуна садир қилди. Мәсиһ мукәммәл адәм, «һәқиқий адәм» болуп, «Худаниң сүрәт-образи», йәни Худаниң «йеңи адәм»идур. У «һәқиқий адәм» сүпитидә болуп, Худани һәртәрәптин толуқ мәмнун қилған.

Җамаәт Мәсиһтә болғачқа, «Мәсиһниң тени» болған җамаәтниму «Худаниң йеңи адими» дейишкә болиду. Демәк, җамаәт «Худаниң йеңи адими» сүпитидә Худаниң характерини, Униң қандақ бир Худа екәнлигини дунияға тонутиду (2:15, 4:13).

Худаниң меһир-шәпқити; оғуллуққа (пәрзәнтликкә) қобул қилиш

Инсанлар әсли гунакар болуп, Худадин айрилип қалған еди; Худа Өзиниң ниҗатлиғидики меһир-шәпқити арқилиқ уларниң гуналирини кәчүрүм қилипла қалмай, уларни оғул сүпитидә Өз аилисигә қобул қилиду. Бу илтипат «**оғуллуққа қобул қилиниш**» дейилиду. Худаниң бу ишлардики шәпқитини немигә охшатсақ болар? Бир мөтивәр киши намрат житим бала оғрилиқ қилишқа өз өйигә соқунуп киргәндә уни тутувалиду. Лекин у уни җазалимай, униңға ичини ағритип, җинайитини кәчүрүм қилипла қалмай, йәнә у бечарә балини өз балисидәк аилисигиму қобул қилиду. Худаниң бизгә көрсәткән шәпқити мана мошундақ меһир-шәпқәттур!

Қиз-аял оқурмәнлиримиз үчүн шуни дейишимизға тоғра келидуки, Инҗил бойичә «Худаниң оғуллири» дайим етиқатчи қиз-аялларни өз ичигә алиду! Охшашла «қериндашлар» (грек тилида «ака-уқилар) дегән сөз дайим етиқатчи қиз-аялларни өз ичигә алиду! (мәсилән, «Гал.» 3:28ни көрүң).

Һөр қилиниш

«Һөр қилиниш» дегән грек тилида «аполутросис» дегән сөз болуп, адәттә қулни қуллуқтин һөр қилишни көрситиду; шапаәтчи пул берип уни һөрлүккә чиқирип әркин қилиду. Расул ушбу хәттә ейтқан қуллуқ гунаниң вә җин-шәйтанларниң илкигә әсир болушни көрситиду.

«Тәврат» тәрҗимилиримизниң бир қанчә җайлирида изаһлап өткинимиздәк, Тәврат дәвридә қулниң һәмҗәмәттикилириниң (уруқ-туққанлириниң) уни қуллуқтин сетивелиш қануний һоқуқи бар еди. Һәмҗәмәти ихтиярән шундақ қилиш карариға кәлсә, бу иш «һәмҗәмәт-қутқузуш» («гаал») дейилиду.

Инҗил бойичә инсанийәтниң «һөр қилғучи», «һәмҗәмәт-қутқазғучи»си дәл Әйса Мәсиһдур. Адәмни гунаниң вә Шәйтанниң қуллуғидин һөр қилиш үчүн У Өз қурбанлиқ қениниң қиммитидә бәдәл төлигән. У шу бәдәлни кимгә төлигән? Бу бәдәл һәргиз Шәйтанға әмәс, бәлки Худа Атисиниң мукәммәл адиллиғини қанаәтләндүрүш үчүндур; гунакарларни кәчүрүм қилиш, һөр қилиш үчүн бириси уларниң гуналириниң җазасини көтириши керәк.

Худаниң инсанларни «һөр қилиш»ида үч басқуч бардур: —

(а) Мәсиһ чапрас яғачқа миқлинип, инсанларниң роһи, җени һәм тениниң Худаға қайтидин тәвә болуп, гунаниң барлиқ тәсиридин азат болуши үчүн бәдәл төләйду.

(ә) Бир киши ниҗатлиқниң хуш хәвиригә ишинип өзини Худаға тапшурғинида, Худаниң алдида у һөр болиду. Гуна яки Шәйтанниң һөр қилинған кишини йәнә башқуруш күчи яки һоқуқи йоқтур. Униң роһи вә җени йеңи һәм әркиндур; бирақ униң тени йәнила өлидиған шу «кона тән»дур («Рим.» 8:10-11).

(б) Тирилиш күнидә, ишәнгүчиләр йеңи бир тәнни қобул қилғинида «һөр қилиш» камаләткә йетиду. Шуңа шу күн йәнә «һөр қилиниш күни» дейилиду (1:14, 4:30).

Муқәддәс Роһниң «капаләт» болуши; «Муқәддәс Роһ билән мөһүрлиниш» («тамғилиниш»)

Расул Павлус хәтлиридики бир нәччә җайда Муқәддәс Роһниң ишәнгүчиләргә «капаләт» сүпитидә тәғдим қилинғанлиғини тилға алиду (мәзкур мәктупта 1:14). Худа Муқәддәс Роһниң ишәнгүчи адәмниң һаятида әҗайип, мөҗизилик ишләйдиғинини Мәсиһ арқилиқ етиқачиларға вәдә қилған. Муқәддәс Роһниң етиқатчиларниң қәлбидә қилған хизмити етиқачиларға бақий дунийдики бәхит-бәрикәтләр вә қабилийәтләрдин бир қисимни бизгә тетитиду. Муқәддәс Роһ шундақ қилип, һәммимизгә бақий дунийдики шу бәхит-бәрикәтләр вә қабилийәтләр һәқиқий мәвҗут болидиғинини алдин испатлайду. Шуңа расул Павлус Муқәддәс Роһни «Худаниң капалити» яки пәқәт «капаләт» дәйду. Чүнки бизниң роһ-қәлбимиздә Муқәддәс Роһ болса кәлгүсидики бәхит-бәрикәтләр, җүмлидин «йеңи тән»дә тирилишимизға вә бизни толуқ «Мәсиһкә охшаш», гунасиз, дағсиз, қусурсиз қилинип чиқишимизға капаләт болиду.

Қедимки грек тилида «капаләт» дегән сөз «капаләтлик үзүк» дегән мәнанииму билдүрәтти. Жигит ятлиқ болидиған қизға үзүк селип қойса, үзүк униңға «Мән чоқум сени әмримгә алимән» дегән капаләт сүпитидә болатти. Мәсиһ Өз җамайитигә «Келәр дунияда мәңгүгә биллә болмиз» дегән вәдисигә капаләт сүпитидә Өз Муқәддәс Роһини ата қилиду.

Расул йәнә бизни «Роһ билән мөһүрләнгән» дәйду (1:13, 4:30). Әмәлийәттә «Роһ билән мөһүрлиниш» билән «капаләт бериш» бир-биригә зич маслишип келидиған ишлардур; лекин көздә тутулғини бизниң Худа алдида «һөр қилиниш күни»гичә иман вә муһәббәт ичидә сақлинишимиздур. Падиша өз мөһүри, печити яки тамғисини мәлум бир хәт яки боғҗума үстигә басқан болса, хәт-боғҗума бекиткән нишанға йәтмигичә һеч ким мөһүрни бузуш, һәтта хәткә қол тәккүзүшкә петиналмайду. Мөһүрниң: «Бу мениңки, униңдин нери туруңлар!» дегән мәнаси һәммигә аян. Иман-етиқатниң йолиға путимиз дәссигинидә, Худа билән биллә меңишимизниң дәслипидә бәлким бу дунийдики мәптун қилидиған мәишәтлик, кәйп-сапа яки Шәйтанниң вәсвәслири бизгә нисбәтән хелә күчлүк тәсир қилип, етиқадимиз аҗизлишип Худаниң йолидин йенип қалармизмекин дәп әнсирәп қелишимиз мүмкин. Бирақ Худа Өзигә ишинип өзини тапшурған киши үстигә мөһүрини басқан; У Өз Роһиниң қудрити арқилиқ бизни «азат күни»гичә һәр қандақ башқа езитқу тәсирләрдин сақлап келиду.

«Дуния» («бу дуния»)

Муқәддәс китапни диққәт билән оқуған оқурмәнләргә узун өтмәйла һәйран қиларлиқ бир иш көрүнүши мүмкин — у болсиму, «бу дуния»ниң Шәйтанниң көрәнмәс контроли астида туридиған, Худаға қарши чиқидиған бир түзүм-системидин ибарәт екәнлигидур. 2:1, 6:11-12ни көрүң. Әгәр бир адәм гуна садир қилса, у өзини Шәйтанниң қуллуғиға қойған болиду. Худаға өзини тапшурған киши «бу дунияда яшисиму, лекин бу дуниядин әмәс»тур. Униң роһи аллиқачан башқа бир дунияда туриду; у роһта Мәсиһ билән биллә әрштә олтарғузулған болиду (2:6).

Рәбниң мәһбуси

Адәмни һәйран қалдуридиған бу ибарә 3:1 һәм 4:1дин тепилиду. Римдики һөкүмранлар шүбһисизки, Павлусни «бизниң мәһбусимиз» дәп ойлатти — лекин Павлус ишқа башқичә қарап, өзиниң зинданға соланғанлиғиниң Рәб Әйсаниң мәлум улуқ

мәхсәтлири үчүн алаһидә йол қоюши вә плани бойичә екәнлигигә көзи йетиду. Бир уста һүнәрвән әң хисләтлик қуралини намәлум бир қараңғу булуңға ташлап йошурған болса, бизгә интайин ғәлитә һәм сирлиқ иш туюлиду; Рәб болса Өзиниң әң садиқ расули Павлусниму, йәни Рәбниң вәһийлиригә нисбәтән бу дунияда өткән башқа һәр қандақ хизмәткарлиридин көп йорутулған адәмни дәл шундақ қилғандәк қилатти.

Бу ишлар болуп наһайити узун вақит өткәчкә, уларниң мана мошундақ болушиниң Худаниң даналиғидин болғанлиғини биз әлвәттә көрүп биләләймиз. Расул Павлус зинданда мәһбус болмиған болса, униңда шунчә көп мәктупларни йезиш мәҗбурийити болмайтти вә яки йезишқа вақти йәтмәйтти. Павлусниң түрмидә ятқанлиғи түпәйлидин қолимизда «Әфәсуслуқларға», «Филиппилиқларға», «Колоссиликләргә» «Филемон» вә «Тимотийға (2)» дегән мәктуплар бар болди; булар болмиса биз һазир бәһримән болидиған қиммәтлик вәһийләргә һәргиз муйәссәр болалмайттуқ. Худаниң мөлчәрлигүсиз йоллири үчүн Униңға миң тәшәккүр!

«Адәмни қуруш» («етиқатни қуруш»)

Биз «Римлиқларға» йезилған «кириш сөз»дики бу ибарә тоғрилиқ мошу йәрдә йәнә қайтилап чүшәндүрүш бәрмәкчимиз: —

Павлус һәм Петрус қатарлиқ расуллар йәнә бир ибариниму дайим ишлитиду. У болсиму «адәмни қуруш», яки «адәмниң етиқадини қуруш». Бириси өзини Мәсиһкә тапшурғандила андин униң роһи вә җенида Худаниң «йеңи бир қурулуш»и дәрһал башлиниду. Бу қурулуш болса хиш вә лайдин қурулған бена әмәс, бәлки пүтүнләй йеңи характер вә мүҗәз, йеңи адәтләр вә йоллар, йеңи позитсийәләр, йеңи көз-қарашлар вә чүшәнчләр, бурун «мүмкин әмәс» дәп қарилип кәлгән ишларни «мүмкин» дәйдиған йеңи бир ишәштин тәркиб тапқан қурулуштин ибарәт болиду. Худаға итаәт қилидиған һәр бир басқуч бу қурулушни алға сүриду. Мәсиһтә болған ака-ука, ача-сиңилларму бу җәһәттә өз ара ярдәмдә болиду. Қериндашлиримизниң һәр бир йеңи тәлими, риғбәтләндүриған сөзлири, муһәббәт ипадилириниң һәммиси йәнә бир «қиммәтлик хиш»ни қурулушқа қошуп қойғанлиқ болиду. Дунияда турған барлиқ күнлиримиздә бу қурулуш тохтимай давамлишиду; Худаға тәшәккүр, бенаниң узунлуғи, кәңлиги, яки қурулуш материяллириниң қиммәтлигигә һеч қандақ чәк қоюлмиғандур! Шу йол билән биз «бир-биримизни қуралаймиз».

Хуласиләп ейтқанда, «йеңи қурулуш» Худаниң макан қилишиға мувапиқ «ибадәтхана» болиду («1Кор.» 3:9-17, «Гал.» 2:18, «Әф.» 2:18-22, «1Пет.» 2:1-10ни көрүң).

Мәзмунлар: —

1. Худаниң җамаәттә болған улуқ мәхсәтлири (1-3-баплар)
2. Җекиләшләр (4-6-баплар)

••••••••

Әфәсуслуқларға

Расул Павлус Әфәсус шәһиридики жамаәткә язған мәктуп

1 [1] Худаниң ирадиси билән, Мәсиһ Әйсаниң расули болған мәнки Павлустин Әфәсуста
туруватқан муқәддәс бәндиләргә, йәни Мәсиһ Әйсада ихласмән болғанларға салам!
[2] Атимиз Худа һәм Рәб Әйса Мәсиһтин силәргә меһри-шәпқәт вә хатиржәмлик болғай!
[3] Бизни Мәсиһтә, әршләрдә барлиқ роһий бәхит-бәрикәтләр билән бәрикәтлигән, Рәб-
бимиз Әйса Мәсиһниң Худаси һәм Атиси мубарәк болғай! [4] Чүнки У бизни, муһәббәт
ичидә болуп Өзиниң алдида пак-муқәддәс, дағсиз турушимиз үчүн aләм апиридә қи-
линмай турупла талливалған еди; [5] У Өз ирадисигә яққини бойичә бизни алдин-ала
Әйса Мәсиһ арқилиқ Өзигә оғуллуққа қобул қилишқа бекиткән еди; [6] бу иштa Униң
меһри-шәпқитиниң улуқлуғиға мәдһийә оқулиду; чүнки У меһри-шәпқити билән
бизни Өз сөйгинидә шапаәтләндүргән еди. [7] Биз Униңда Атиниң меһри-шәпқитиниң
моллуғи билән Униң қени арқилиқ қуллуқтин һөр қилинишқа, итаәтсизликлиримиз-
гә қарита кәчүрүмгә муйәссәр болдуқ; [8] У бу меһри-шәпқәтни барлиқ даналиқ һәм
пәм-парасәт билән бизгә зор тартуқлидики, [9-10] — У Өз көңлигә пүккән гөзәл хаһиши
бойичә ирадисидики сирни, йәни вақит-заманларниң пишип йетилишини идарә қи-
лиши билән барлиқ мәвжудатларға, йәни әршләрдә болғанниң һәммисигә, зиминда
болғанниң һәммисигә Мәсиһни баш қилип уларни Мәсиһтә жәм қилиш мәхситини

1:1 **«Әфәсуста туруватқан муқәддәс бәндиләргә, йәни Мәсиһ Әйсада ихласмән болғанлар...»** — «муқәддәс бәндиләр»: — оқурмәнләргә еник болсунки, муқәддәс китапта «муқәддәс» дегән сөз һәрдайим «Худаға хас», «Худаға толуқ аталған», «пак-муқәддәс» дегән мәнада ишлитилиду.

1:1 Рим. 1:7; 1Кор. 1:2; 2Кор. 1:1.

1:2 Гал. 1:3; 1Пет. 1:2.

1:3 **«әршләрдә барлиқ роһий бәхит-бәрикәтләр»** — яки «әрштики йәрләрдә барлиқ роһий бәхит-бәрикәтләр». **«бизни Мәсиһтә, әршләрдә барлиқ роһий бәхит-бәрикәтләр билән бәрикәтлигән, Рәббимиз Әйса Мәсиһниң Худаси һәм Атиси...»** — Худаниң нәзиридә, ишәнгүчиләр роһий жәһәттин аллиқачан «Мәсиһ билән әршләрдә олтарған»дур. 20-айәтни көрүң.

–«Мубарәк болғай» мошу йәрдә «мәдһийиләнсун» яки «әң бәхитлик болғай» дегән мәнада.

–Грек тилида 3-айәттин 14-айәткичә болған айәтләр пәқәт узун бирла жүмлә билән ипадиләнгән. Чүшүнишкә қолайлиқ болсун үчүн биз уни парчилап тәржимә қилдуқ.

1:3 2Кор. 1:3; 1Пет. 1:3.

1:4 **«...У бизни, муһәббәт ичидә болуп Өзиниң алдида пак-муқәддәс, дағсиз турушимиз үчүн аләм апиридә қилинмай турупла талливалған еди...»** — бәзи тәржимилиридә «муһәббәт ичидә» яки «муһәббәт билән» 5-айәткә бағлиқ. 5-айәттики изаһатни көрүң.

1:4 Луқа 1:75; Юһ. 15:16; Әф. 5:27; Кол. 1:22; 2Тим. 1:9; Тит. 2:12.

1:5 **«У Өз ирадисигә яққини бойичә бизни алдин-ала Әйса Мәсиһ арқилиқ Өзигә оғуллуққа қобул қилишқа бекиткән еди..»** — бәзи тәржимилиридә 4-айәтттики «муһәббәт ичидә» яки «муһәббәт билән» бу 5-айәткә бағланған. Демәк, 4-5-айәт: «Чүнки У бизни Өзиниң алдида пак-муқәддәс, дағсиз турушимиз үчүн аләм апиридә қилинмай турупла талливалған еди; У муһәббәт билән Өз ирадисигә яққини бойичә бизни алдин-ала Әйса Мәсиһ арқилиқ Өзигә оғуллуққа қобул қилишқа бекиткән еди» дейилиду.

1:6 **«У меһри-шәпқити билән бизни Өз сөйгинидә шапаәтләндүргән еди»** — «Өз сөйгини» — Оғли Әйса Мәсиһтур.

1:6 Мат. 3:17.

1:7 **«Биз Униңда Атиниң меһри-шәпқитиниң моллуғи билән Униң қени арқилиқ қуллуқтин һөр қилинишқа, итаәтсизликлиримизгә қарита кәчүрүмгә муйәссәр болдуқ...»** — «Униңда» — Мәсиһтә. **«қуллуқтин һөр қилиниш»** — грек тилида бир сөз билән ипадилиниду, у адәттә қулни һөр қилишни көрситиду; шапаәтчи пул берип уни һөрлүккә чиқирип әркин қилиду. Расул ейтқан бу қуллуқ, гунаниң вә жин-шәйтанларниң илкигә әсир болушни көрситиду. Инжилдики «һөр қилиш» *(«аполутросис»)* Тәвраттики «һәмжәмәт болуп қутқузуш» *(«гоәл»)* дегән сөзниң мәнаси билән охшаштур.

1:7 Рос. 20:28; Кол. 1:14; Ибр. 9:12; 1Пет. 1:18.

бизгә аян қилди;[1314] 11 Униңда бизму Худаға мирас қилинған; биз шу мәхсәттә барлиқ
ишларни әқил-ирадиси бойичә идарә Қилғучиниң нишани билән шу ишқа алдин-ала бе-
китилгән едуқ;[1516] 12 шуниң билән Мәсиһни авал таянч қилған бизләр Униң шан-шәрпиниң
улуқлуғини намайән қилғучи болдуқ;[17] 13 һәқиқәтниң калам-сөзини, йәни нижатиңлар-
дики хуш хәвәрни аңлап силәрму Униңға таяндиңлар — вә Униңға ишәнгиниңларда,
силәр вәдә қилинған Муқәддәс Роһ билән мөһүрләндиңлар.[1819] 14 Худаниң шан-шәриви-
ниң улуқлуғи намайән қилинип, егилиги үзүл-кесил һөр-нижат қилинғичә, Муқәддәс
Роһ мирасимизниң «капаләт»и болиду.[2021]
15 Шуниң билән, силәрниң Рәб Әйсаға бағлиған етиқадиңлар вә барлиқ муқәддәс бән-
диләргә болған муһәббитиңлар тоғрилиқ аңлиғандин тартип,[2223] 16 дуалиримда силәрни
әсләп, силәр үчүн рәхмәт ейтишни тохтатмидим; 17 тиләйдиғиним шуки, Рәббимиз Әйса
Мәсиһниң Худаси, шан-шәрәпниң Егиси болған Ата силәрниң Уни толуқ билишиңларға
даналиқ һәм вәһийни өзләштүргүчи роһни ата қилғай,[24] 18 шуниң билән силәрниң қәлб-

---

1:9-10 **«Өз көңлигә пүккән гөзәл хаһиши бойичә»** — яки «Мәсиһтә бекиткән У Өз көңлигә пүккән гөзәл хаһиши бойичә...». Грек тилида пәқәт «Униңда пүккән...» яки «Өзидә пүккән..» дейилиду. **«... барлиқ мәвҗудатларға, йәни әршләрдә болғанниң һәммисигә, зиминда болғанниң һәммисигә Мәсиһни баш қилип уларни Мәсиһтә җәм қилиш мәхситини бизгә аян қилди»** — «... барлиқ мәвҗудатларға ....Мәсиһни баш қилип уларни Мәсиһтә җәм қилиш» дегән сөз грек тилида пәқәт үч сөз биләнла ипадилиниду. Мәнаси:

–*(1)* пүткүл каинатқа Мәсиһ баш болиду;

–*(2)* пүткүл каинаттики һәммә мәвҗудат Мәсиһтә «жиғип бир қилинип», һәр бир нәрсиниң һәқиқий әһмийити көрситилиду;

–*(3)* Мәсиһниң башчилиғи астида каинаттики барлиқ мәвҗудатлар бир-бири билән енақ болуп, бир-биригә толуқ маслишидиған болиду.

1:9-10 Рим. 16:25; Әф. 3:9; Кол. 1:26; 2Тим. 1:9; Тит. 1:2; 1Пет. 1:20; Яр. 49:10; Дан. 9:24; Гал. 4:4.

1:11 **«Униңда бизму Худаға мирас қилинған»** — «Униңда» — «Мәсиһтә». **« бизму Худаға мирас қилинған»** — яки «биз бир мирасқа егә болған». **«барлиқ ишларни әқил-ирадиси бойичә идарә Қилғучи»** — Худа.

1:11 Рим. 8:17.

1:12 **«шуниң билән Мәсиһни авал таянч қилған бизләр Униң шан-шәрпиниң улуқлуғини намайән қилғучи болдуқ»** — «Мәсиһни авал таянчи қилған бизләр» бәлким Мәсиһкә биринчи болуп әгәшкән Йәһудийларни көрситиду. Әфәсустики җамаәтниң көпинчиси бәлким Йәһудий әмәсләр, улар кейин ишәнгән.

1:13 **«... вә Униңға ишәнгиниңларда, силәр вәдә қилинған Муқәддәс Роһ билән мөһүрләндиңлар»** — «Муқәддәс Роһ билән мөһүрлиниш» тоғрилиқ «қошумчә сөз»имизни көрүң.

1:13 Рим. 8:15; 2Кор. 1:22; 5:5; Әф. 4:30.

1:14 **«Худаниң шан-шәривиниң улуқлуғи намайән қилинип, егилиги үзүл-кесил һөр-нижат қилинғичә, Муқәддәс Роһ мирасимизниң «капаләт»и болиду»** — «капаләт» тоғрилиқ: бу айәт төвәндики һәқиқәтләрни көрситиду: —

–*(1)* Худаниң нижатида, У адәмни гунадин қутқузуп «һөр қилиду»; У қутқузған адәм яки җамаәт Униң Өзиниң «егилиги»дур.

–«Егилиги» — Худаниң егилиги болған бизләр — роһ, җан, тенимизниң һәммисидур.

–*(2)* бу «һөр қилиш» бу дунияда техи «үзүл-кесил» болмайду; нижатқа еришкән кишиләрдә «йеңи роһ», «йеңи қәлб» болғини билән «йеңи тән» техи болмайду; тирилиш күнидә «йеңи тән» «толуқ һөр қилиниш» яки «үзүл-кесил һөр қилиниш» болиду. Бу «толуқ һөр қилиниш» ишәнгәнләрниң «толуқ мираси» болиду.

–*(3)* шу күнидә Худаниң шан-шәривиниң улуқлуғи толиму намайән қилиниду;

–*(4)* шу күнгичә, йәни ишәнгүчиләрниң «толуқ мирас»ни егиливелишиғичә, Муқәддәс Роһ һәр бир ишәнгән адәмниң қәлбидә туруп униңға бу мирасини тетитип, вуҗудида мирасниң һәқиқәт екәнлигини испатлап бериду.

–Йәнә келип Муқәддәс Роһниң ишәнгүчиниң қәлбидә турғанлиғиниң өзи, униң кәлгүсидә бу мирасқа чоқум егә болидиғанлиғиниң капалитидур. Грек тилида «капаләт»ниң йәнә бир мәнаси «вәдә үзүги» *(жигитниң қизға болған вәдисигә капаләт сүпитидә берилгән)*.

1:14 Мис. 19:5; Қан. 7:6; 14:2; 26:18; Рим. 8:23; 1Пет. 2:9.

1:15 **«шуниң билән, силәрниң Рәб Әйсаға бағлиған етиқадиңлар вә барлиқ муқәддәс бәндиләргә болған муһәббитиңлар тоғрилиқ аңлиғандин тартип, ...»** — грек тилида -15-айәттин 23-айәткичә болған айәтләр пәқәт узун бирла җүмлә билән ипадиләнгән. Чүшүнишкә қолайлиқ болсун үчүн биз уни парчилап тәрҗимә қилдуқ.

1:15 Фил. 1:3; Кол. 1:3; 1Тес. 1:2; 2Тес. 1:3.

1:17 **«шан-шәрәпниң Егиси болған Ата»** — грек тилида «шан-шәрәпниң Атиси» — Павлус шу сөз билән: «Мәсиһ Әйсаниң Өзи «Худаниң шан-шәривидур»» дәп көрсәтмәкчи болса керәк. **«силәрниң Уни толуқ билишиңларға даналиқ һәм вәһийни өзләштүргүчи роһни ата қилғай»** — «даналиқ һәм вәһийни өзләштүргүчи роһни ата қилиш»: қайси роһ көрситилиду? Көзқаришимизчә у «Муқәддәс Роһ» әмәс; чүнки Худа уларға Муқәддәс Роһни аллиқачан ата қилған *(13-14)*. Бизниңчә, етиқачиларниң өз роһини көрситиду. Расул уларда «даналиқ һәм вәһийни өзләштүргүчи роһ» болсун, дәп дуа қилиду. Алайлуқ, мән бириси үчүн «Худа сизгә саламәт бир тән ата қилғай» дәп тилисәм, әмәлийәттә униң аллиқачан тени бар, әлвәттә. Лекин тилигим униңда сағлам тән болсун

тики көзлириңлар рошәнлишип, Униң чақириқиға бағланған үмүтниң немилигини, Униң муқәддәс бәндилиридә болған шәрәплик мирасиниң қиммәтликлигини [19] вә Униң ишәнгүчи бизләргә зор күчи билән қаратқан қудритиниң һесапсиз бүйүклүгини билип йәткәйсиләр; [20] дәл шу қудрәтни У Мәсиһни өлүмдин тирилдуруп, әршләрдә Өзиниң оң йенида олтарғузғинида Униңда жүргүзгән еди; [21] пәқәт бу замандила әмәс, бәлки кәлгүси замандиму Уни барлиқ һөкүмранлиқтин, һоқуқтин, күч-қудрәттин, ғожайинлиқтин вә барлиқ тилға елинидиған һәр қандақ нам-шәрәптин көп үстүн қойған; [22] барлиқ мәвҗудатларни Униң путлири астиға қоюп, җамаәт үчүн Уни һәммигә баш болушқа ата қилған. [23] Җамаәт болса Униң тени, йәни һәммини һәммә җәһәттин Толдурғучиниң мукәммәл җәвһиридур.

2 [1] Вә силәр болсаңлар, қәбиһликлириңлар һәм гуналириңларда өлгән болуп, [2] бу
дунияниң дәвригә әгишип, һаваниң һоқуқини тутқан һөкүмдарға, йәни бүгүнки күндә итаәтсизликтин болған пәрзәнтләрни қутритиватқан роһқа әгишип, бу ишларда илгири маңғансиләр; [3] биз һәр биримизму илгири шуларниң арисида әтлиримиздики шәһвәт-һәвәсләрдә һаят өткүзгәнмиз, әтлиримиз һәм өз ой-хиялимизниң хаһишлириға әмәл қилип, башқиларға охшаш, маһийәттә «ғәзәптики пәрзәнтләр» болғанмиз; [4] бирақ Худа, мол рәһим-шәпқәтни көрсәткүчи болуп, бизни сөйгәндә бизгә көрсәткән аләмбәхш меһир-муһәббити түпәйлидин, — [5] һәтта итаәтсизликләрдә өлгән вақтимиздиму, бизгә

үчүндур. Демәк, Павлусниң бу дуасиниң мәнаси: «Худа һәр бириниң роһини «даналиқ һәм вәһий қобул қилғидәк бир роһ» қилсун, дегәнликтур.

1:18 **«Униң муқәддәс бәндилиридә болған шәрәплик мирасиниң қиммәтликлиги..»** — башқа бирҗил тәрҗимиси: «Униң муқәддәс бәндилириниң шәрәплик мираси..». Лекин бизниңчә «Униң чақириқиға бағланған үмүт», «мираси» вә 19-айәттики «һесапсиз күчи»ниң һәммисиниң әң муһим тәрипи Худаға тәвәдур, шуңа «муқәддәс бәндилиридә болған мираси»ни «Худаниң Өз мираси» дәп қараймиз. «Қошумчә сөз»имизни көрүң.

1:19 Кол. 2:12.

1:20 **«дәл шу қудрәтни У Мәсиһни өлүмдин тирилдуруп, әршләрдә Өзиниң оң йенида олтарғузғинида Униңда жүргүзгән еди...»** — башқа бирхил тәрҗимиси: «Мәсиһни өлүмдин тирилдургинидә дәл шу қудрәтни Униңда жүргүзгән еди; вә Уни әршләрдә Өзиниң оң қолида олтарғузуп,...».

1:20 Зәб. 109:1; Рос. 2:34; 1Кор. 15:25; Кол. 3:1; Ибр. 1:3; 10:12; 1Пет. 3:22.

1:21 **«пәқәт бу замандила әмәс, бәлки кәлгүси замандиму ... барлиқ һөкүмранлиқтин, һоқуқтин, күч-қудрәттин, ғожайинлиқтин вә барлиқ тилға елинидиған һәр қандақ нам-шәрәп...»** — бу йәрдә көрситиватқини мәйли яхшиниң болсун, әскиниң *(җин-шайтанларниң)* болсун, һәр қандақ «һөкүмранлиқ, һоқуқ, күч-қудрәт, ғожайинлиқ вә ... нам-шәрәпләр»ни өз ичигә алиду. Мәсиһниң нами уларниң һәммисидин үстүн туриду.

1:22 **«барлиқ мәвҗудатларни Униң путлири астиға қоюп, җамаәт үчүн Уни һәммигә баш болушқа ата қилған»** — адәмни һәйран қиларлиғи шуки, мошу айәтләрдә Худаниң Мәсиһни һәммә мәвҗудатқа баш қилғанлиғи **җамаәтниң бәхит-бәрикити үчүн** болған, дейилгән.

1:22 Зәб. 8:7; Мат. 28:18; 1Кор. 15:27; Ибр. 2:8.

1:23 Рим. 12:5; 1Кор. 12:27; Әф. 4:16; 5:23.

2:1 **«силәр болсаңлар, қәбиһликлириңлар һәм гуналириңларда өлгән болуп,...»** — адәм гунаниң илкидә болса роһий җәһәттин бир «өлүк», «өлгән» болиду, халас.

2:1 Рим. 5:6; Кол. 2:13.

2:2 **«бүгүнки күндә итаәтсизликтин болған пәрзәнтләр»** — «итаәтсизликтин болған пәрзәнтләр» дегән ибарә инсанниң әсли түп тәбиитидә итаәтсизликниң барлиғини көрситиду *(һәммимиз Адәм атимизниң «итаәтсиз тәбиити»гә мирасхор болуп туғулдуқ)*. Лекин «итаәтсизликтин болған пәрзәнтләр» Худаниң шәпқити билән Худаниң Өзиниң пәрзәнтлири болиду *(5-айәтни көрүң)*. **«һаваниң һоқуқини тутқан һөкүмдар»... «итаәтсизликтин болған пәрзәнтләрни қутритиватқан роһ»** — Шәйтанни көрситиду, әлвәттә.

2:2 Юһ. 12:31; 14:30; 16:11; 1Кор. 6:11; Әф. 6:12; Кол. 3:7; Тит. 3:3.

2:3 **«биз һәр биримизму илгири шуларниң арисида әтлиримиздики шәһвәт-һәвәсләрдә һаят өткүзгәнмиз ... маһийәттә «ғәзәптики пәрзәнтләр» болғанмиз»** — «ғәзәптики пәрзәнтләр» икки бислиқ ибарә болуп, һәм «һәрдайим ғәзәпкә толуп жүргән адәмләр» һәмдә «*(Худаниң)* ғәзәп күнигә бекитилгән адәмләр»ниму көрситиду.

Мәсиһ билән биллә җан киргүзүп (меһри-шәпкәт билән қутқузулдуңлар!), [6] бизни Униң билән биллә тирилдуруп, әршләрдә Мәсиһ Әйса билән биллә олтарғузған; [7] мәхсити кәлгүси заманларда Униң Мәсиһ Әйсада бизгә қаритилған меһриванлиғи билән ипадиләнгән шапаитиниң шунчә ғайәт зор екәнлигини көситиштин ибарәттур; [8] чүнки силәр шәпкәт биләнла ишәш арқилиқ қутқузулдуңлар. Бу иш өзәңлардин кәлгән иш әмәс, бәлки Худадин кәлгән илтипат, [9] у задила адәмләрниң әмәл-әҗридин кәлмәйду, бу һәм һеч кимниң махтанмаслиғи үчүндур. [10] Чүнки биз Худаниң ишлигән һүнеридурмиз, хәйрхаһ ишлар үчүн Мәсиһ Әйсада яритилғанмиз; Худа әсли бизниң уларда меңишимиз үчүн бу ишларни алдин-ала тәйярлиған еди.

[11] Шуңа силәр әслидә әтлириңларға асасән «ят әлләр» дәп һесапланғиниңларни, — инсанниң қоли билән әтлиридә «хәтнә қилинғанлар» дәп аталғанлар тәрипидин «хәтнисиз» дәп аталғанлиғиңларни, [12] шундақла шу чағда Мәсиһсиз болуп, Исраилниң пухралиғиниң сиртида туруп, вәдиләрни елип кәлгүчи әһдиләрни ят билип, бу дунияда үмүтсиз һәм худасиз яшиғиниңларни есиңларда тутуңлар; [13] лекин әсли жирақларда болған силәр һазир Мәсиһниң қени арқилиқ йеқин қилиндиңлар; [14] чүнки У бизниң енақлиғимиздур, У икки тәрәпни бир қилип оттуридики ара тамни чеқивәтти; [15] йәни, Өз әтлири арқилиқ өчмәнликни түгитип, бәлгүлимиләрни көрсәткән, әмирләрни йәткүзгән қанунни бекар қилип, икки тәрәпни Өзидә йеңи бир адәм қилип яратти, шуниң билән енақлиқни апиридә қилди; [16] крестқә миқлинип мошуниң вастиси билән өчмәнликни қәтл қилип, иккисини бир тәндә Худа билән әпләштүрди; [17] андин У келип, жирақларда турған

2:5 **«һәтта итаәтсизликләрдә өлгән вақтимиздиму, бизгә Мәсиһ билән биллә җан киргүзүп меһри-шәпкәт билән қутқузулдуңлар!,...»** — «Мәсиһ билән биллә җан киргүзүп *(җанландуруп)*...» дегәнлик немә билдүриду? Мәсиһ Әйса өлгәндә, Худа Униңға етиқат бағлиғучиларни Униң билән тәң өлгән, У өлүмдин тирилгәндә Униң билән тәң тирилгән дәп һесаплиған. «Қошумчә сөз»имизни көрүң. **«меһри-шәпкәт билән қутқузулдуңлар!»** — Павлус мошу йәрдә Әфәсуслуқларни риғбәтләндүрүштә бәк һаяҗанлинип кетип, туюқсиз 8-айәттики «силәр шәпкәт биләнла ишәш арқилиқ қутқузулдуңлар!» дегән гәпкә өтүп кетиду.

2:5 Рос. 15:11; Рим. 6:8; 8:11; Кол. 3:1, 3; Тит. 3:5.

2:8 **«чүнки силәр шәпкәт биләнла ишәш арқилиқ қутқузулдуңлар»** — бу «қутқузулуш» һаят*(-мамат)*лиқтики аддий хәтәрләрдин әмәс, бәлки хәтәрниң хәтири болған гунадин қутқузулуп мәңгү һаятқа еришиштин ибарәт.

2:8 Мат. 16:17; Әф. 1:19.

2:9 Рим. 3:27; 1Кор. 1:29.

2:10 2Кор. 5:17; Әф. 1:4; 4:24; Тит. 2:14.

2:11 **«силәр әслидә әтлириңларға асасән «ят әлләр» дәп һесапланғиниңлар»** — «әтлириңларға асасән» яки «әтлик көзқарашчә». **«инсанниң қоли билән әтлиридә «хәтнә қилинғанлар» дәп аталғанлар тәрипидин «хәтнисиз» дәп аталғанлиғиңлар»** — демәк, Йәһудийлар тәрипидин «хәтнисиз» дәп аталғанлар. Инҗил бойичә «һәқиқий хәтнә» әттә әмәс, роһ-қәлбтә болуши керәк. Демәк, қәлб-роһ барлиқ шәхсий арзу-һәвәсләр, бу дунияға тәвә барлиқ езитқулуқтин «кесиветилип», Худаға ибадәт қилишқа әркин қилиниду. Мундақ «роһий хәтнә» «адәмниң қоли» билән әмәс, пәқәт Худаниң Муқәддәс Роһи арқилиқ болиду.

2:12 **«...вәдиләрни елип кәлгүчи әһдиләрни ят билип...»** — «вәдиләр» болса Худаниң вәдилири, әлвәттә.

2:12 Рим. 9:4.

2:14 Йәш. 9:5; Мик. 5:4; Юһ. 16:33; Рос. 10:36; Рим. 5:1; Кол. 1:20.

2:15 **«йәни, Өз әтлири арқилиқ өчмәнликни түгитип, бәлгүлимиләрни көрсәткән, әмирләрни йәткүзгән қанунни бекар қилип, икки тәрәпни Өзидә йеңи бир адәм қилип яратти, шуниң билән енақлиқни апиридә қилди»** — «Мәсиһ Өз әтлири арқилиқ ... қанунни... бекар қилип» — Йәһудий җамаәт һәм Худани тонумақчи болған «ят әлләр»ниң достлуқта болушиға әң чоң тосалғу, шуниңдәк һәтта өчмәнликни пәйда қилған амил болса дәл Худа Муса пәйғәмбәргә чүшәргән Тәврат қанунидики бәлгүлимиләр еди. «Қошумчә сөз»имиздә биз бу бәлгүлимиләр үстидә тохтилимиз.

–«Йеңи бир адәм» — Мәсиһ вә җамаәт, йәни бир баш бир тән болиду *(Мәсиһ баш, җамаәт тән болиду)*.

2:16 **«крестқә миқлинип мошуниң вастиси билән өчмәнликни қәтл қилип, иккисини бир тәндә Худа билән әпләштүрди»** — «бир тәндә» болса Өзиниң крестқә миқланған тени. Бу тән һазир тирилгәндин кейин Өзи билән җамаәттин тәркиб тапқан тән болди. «Кириш сөз»имиздики «җамаәт» тоғрилиқ мәзмунларни көрүң.

силәргиму енақлиқ хуш хәвирини җақалиди, йеқиндикиләргиму енақлиқни җақалиди.
18 Чүнки һәр иккимизниң Униң арқилиқ бир Роһта Ата алдиға кириш һоқуқимиз бардур.
19 Шуңа шуниңдин башлап силәр мусапирлар, яқа жуттикиләр әмәс, бәлки муқәддәс бән-
диләргә вәтәндаш болисиләр, Худаниң өйидикилиридин болисиләр; 20 силәр расуллар
вә пәйғәмбәрләр болған һулниң үстигә қурулмақтисиләр; бенаниң «бүҗәк теши» болса
Әйса Мәсиһ Өзидур; 21 Униңда пүткүл бена пухта җипсилаштурулуп, Рәбдә муқәддәс бир
ибадәтхана болушқа өсүп бармақта. 22 Силәрму қошулуп Униңда Худаниң бир туралғуси
болушқа Роһта бирләштүрүлүп қурулмақтисиләр.

3 1 Шу сәвәптин силәр «ят әлдикиләр» үчүн Мәсиһ Әйсаниң мәһбуси болған мәнки
Павлус — 2 (силәр бәлким маңа тапшурулған, силәргә Худаниң шәпқитини елип
баридиған ғоҗидарлиғим тоғрилиқ, 3 йәни Униң маңа вәһий билән сирни аян
қилғанлиғи тоғрилиқ хәвәрдар болушуңлар мүмкин (мән бу тоғрисида илгири аз-паз
язған едим; 4 силәр уни оқуғиниңларда, Мәсиһниң сири тоғрилиқ йорутулғанлиғимни
билип йетисиләр) 5 илгәрки дәвирләрдә бу сир инсан балилириға Униң муқәддәс
расуллири вә пәйғәмбәрлиригә Роһ арқилиқ һазирқидәк ениқ вәһий қилинғандәк, аян

2:17 **«андин У келип, жирақларда турған силәргиму енақлиқ хуш хәвирини җақалиди, йеқиндикиләргиму енақлиқни җақалиди»** — «У *(Мәсиһ)* келип.. силәргиму...хуш хәвәрни җақалиди».... мошу ишта биз Әйса Мәсиһниң «Өз тени болған җамаәт» билән бир болғанлиғимизни көримиз. Мәсиһ Әйса Йәһудий хәлқигә хуш хәвәрни җақалиғандин кейин, кресткә миқлинип, көмүлүп, тирилгән; андин әршкә көтирилгән. У қандақму «силәргә *(«жирақларда турғанлар»ға, йәни Йәһудий әмәсләргә)* кәлди»? Җавап Инҗилдики «Расулларниң паалийәтлири»дә көрүлиду. Әйсаниң әлчилири, җамаитидикилири башқиларға хуш хәвәрни йәткүзгәндә, У Өзи улар арқилиқ мошу ишни қилиду. Чүнки җамаәт Өзиниң тенидур. Мәсилән, «Рос.» 1:1-2, 9:4-5 вә изаһатларни көрүң.
–«Йеқин турғанлар» йәнә Йәһудийларни көрситиду, әлвәттә.
2:17 Йәш. 57:19; Әф. 3:12.
2:18 Юһ. 10:9; 14:6; Рим. 5:2; Әф. 3:12; Ибр. 10:19.
2:19 Гал. 6:10.
2:20 **«силәр расуллар вә пәйғәмбәрләр болған һулниң үстигә қурулмақтисиләр»** — яки, «силәр расулларниң вә пәйғәмбәрләрниң улиниң үстигә қурулмақтисиләр». **«силәр расуллар вә пәйғәмбәрләр болған һулниң үстигә қурулмақтисиләр; бенаниң «бүҗәк теши» болса Әйса Мәсиһ өзидур»** — «қошумчә сөз»дики «расуллар вә пәйғәмбәрләр» үстидики музакиримизни көрүң.
2:20 Йәш. 28:16; Мат. 16:18; 1Кор. 3:9,10; 1Пет. 2:4; Вәһ. 21:14
2:21 **«Униңда пүткүл бена пухта җипсилаштурулуп, Рәбдә муқәддәс бир ибадәтхана болушқа өсүп бармақта»** — «Рәбдә» «Мәсиһ Әйсаниң Өзидә». 22-айәттә «Рәбдә» «Униңда» дәп елиниду.
2:21 1Кор. 6:19; 2Кор. 6:16; Әф. 4:16.
2:22 **«Силәрму қошулуп Униңда Худаниң бир туралғуси болушқа Роһта бирләштүрүлүп қурулмақтисиләр»** — «Роһ» — Муқәддәс Роһ, Худаниң Роһи.
3:1 **«Шу сәвәптин силәр «ят әлдикиләр» үчүн Мәсиһ Әйсаниң мәһбуси болған мәнки Павлус —....»** — «Мәсиһ Әйсаниң мәһбури» — Павлус бу мәктупни язғанда Римдики бир түрмидә ятатти. Шүбһисизки, римлиқлар Павлусни «бизниң мәһбусимиз» дәп ойлайтти — лекин Павлус ишқа башқичә қарайтти. Римлиқларниң уни қолға елип түрмигә ташлиғини Худаниң ирадиси болуп, шу иш билән ят әлләрдин болған ишәнгүчиләрниң көп пайда көридиғанлиғиға Павлусниң көзи йәткән; шуниң билән Павлус: «силәр ят әлдикиләр үчүн» ейтқанда, мән «римлиқларниң мәһбуси» әмәс, бәлки «Мәсиһниң мәһбуси»мән» дәйду.
–Әмәлийәттә Павлусниң бу сөзлири 14-айәттә давамлишиду. 2-13-айәтләрниң һәммиси «тирнақ ичигә» елинған.
3:1 Рос. 21:33; Әф. 4:1; Фил. 1:7,13,14,16; Кол. 4:3; 2Тим. 1:8; Флм. 1.
3:2 Рос. 13:2; Рим. 1:5; Әф. 3:8.
3:3 [«йәни Униң маңа вәһий билән сирни аян қилғанлиғи тоғрилиқ хәвәрдар болушуңлар мүмкин *(мән бу тоғрисида илгири аз-паз язған едим...»)*] — мүмкинчилиги барки, «мән йәнә бу тоғрисида илгири аз-паз язған едим» дегән сөз болса униң мәзкур мәктуптики 1-бап 9-айәттә «Мәсиһниң сири» тоғрилиқ язған сөзлирини көрситиду; бизниңчә у униң Әфәсуслуқларға илгири язған бир хетини көрситиду.
3:3 Рос. 22:17,21; 26:16,17; Рим. 16:25; Гал. 1:11,12.

қилинған әмәс. [6] Демәк, хуш хәвәр арқилиқ «ят әлдикиләр»дин болғанларму ортақ мирасхорлар, тәндики ортақ әзалар, Мәсиһ Әйсада болған вәдидин ортақ бәһримән болғучилар болиду; [7] Худаниң шәпқити маңа елип кәлгән илтипат билән, Униң күч-қудритиниң жүргүзүлүши билән, мән бу ишқа хизмәткар қилип тайинландим; [8] маңа — муқәддәс бәндилири ичидики әң төвинидинму төвән болған маңа мошу илтипат, йәни әлләр арисида Мәсиһниң мөлчәрлигүсиз байлиқлири тоғрилиқ хуш хәвәр жакалаш [9] вә шундақла һәммини яратқан Худада йошурун болуп кәлгән бу сирниң қандақ әмәлгә ашурулуши тоғрилиқ һәммәйләнни йорутуш хизмити аманәт қилинди. [10] Буниң мәхсити әршләрдә болған һөкүмранларға һәм һоқуқларға Худаниң көп тәрәплимилик даналиғи жамаәт арқилиқ һазир ашкарә қилиништин ибарәттур. [11] Бу иш болса, Униң Мәсиһ Әйса Рәббимиздә ижра қилинған мәңгүлүк муддиаси бойичидур; [12] Униң ишәш-садиқлиғи арқилиқ биз жасарәткә һәм Худаниң алдиға хатиржәмлик билән кириш һоқуқиға егә болдуқ; [13] шуниң үчүн силәрдин өтүнимәнки, мениң силәр үчүн тартқан жапа-жәбирлирим түпәйлидин пәришан болмаңлар; чүнки бу иш силәрниң шан-шәривиңлар болиду).

[14] Мән шу сәвәптин тизлиримни Атиға пүкимәнки, [15] (асман-зиминдики барлиқ атилиқ мунасивәтләр Униңдин «ата» намини алиду) [16] У Өз шан-шәривидики байлиқлар билән,

---

3:5 **«... расуллири вә пәйғәмбәрлиригә Роһ арқилиқ һазирқидәк ениқ вәһий қилинғандәк...»** — «Роһ» — Худаниң Роһи, Муқәддәс Роһ. **«илгәрки дәвирләрдә бу сир инсан балилириға униң муқәддәс расуллири вә пәйғәмбәрлиригә Роһ арқилиқ һазирқидәк ениқ вәһий қилинғандәк, аян қилинған әмәс»** — расулниң сөзлири интайин зилдур. У Мәсиһ вә жамаәт тоғрилиқ бу сир илгәрки дәвирләрдә қәтъий аян қилинмай қалған әмәс, дәп пуритиду; әмәлийәттә болса Тәвраттики пәйғәмбәрләрниң бәзи бешарәтлиридә һәм Тәвратта хатириләнгән бәзи вақиәләрдә бу сир пуритилип ғил-пал көрүниду.

3:5 Рос. 10:28.

3:6 **«демәк, хуш хәвәр арқилиқ...»** — «хуш хәвәр» — оқурмәнләрниң есидә болуш керәкки, «Инжил» дегән сөз дәл «хуш хәвәр» дегән мәнада. **«демәк, хуш хәвәр арқилиқ «ят әлдикиләр»дин болғанларму ортақ мирасхорлар, тәндики ортақ әзалар, Мәсиһ Әйсада болған вәдидин ортақ бәһримән болғучилар болиду»** — Йәһудий әмәсләрниң «ортақ мирасхор» болғанлиғи «ишәнгүчи Исраил билән ортақ мирасхор» болғанлиғини көрситиду; «тән» мошу йәрдә Мәсиһниң тени, йәни жамаәтни көрситиду.

3:7 Әф. 1:19; Кол. 2:12.

3:8 **«әлләр арисида Мәсиһниң мөлчәрлигүсиз байлиқлири тоғрилиқ хуш хәвәр жакалаш»** — «әлләр» муқәддәс китапта дайим дейилгәндәк, «Йәһудий әмәсләр», «ят әлликләр»ни көрситиду.

3:8 Рос. 9:15; 13:2; 22:21; 1Кор. 15:9; Гал. 1:16; 2:8; 1Тим. 2:7; 2Тим. 1:11,15.

3:9 Яр. 1:3; Зәб. 32:6; Юһ. 1:3; Рим. 16:25; Әф. 1:9; Кол. 1:16, 26; 2Тим. 1:10; Тит. 1:2; Ибр. 1:2; 1Пет. 1:20.

3:10 **«Буниң мәхсити әршләрдә болған һөкүмранларға һәм һоқуқларға Худаниң көп тәрәплимилик даналиғи жамаәт арқилиқ һазир ашкарә қилиништин ибарәттур»** — «әршләрдә болған һөкүмранлар» һәм һоқуқлар бәлким һәм пәриштиләр вә йәнә жин-шәйтанларни көрситиду *(6:12ни көрүң)*.

3:10 1Пет. 1:12.

3:11 **«Униң Мәсиһ Әйса Рәббимиздә ижра қилинған мәңгүлүк муддиаси бойичидур»** — башқа бирхил тәржимиси болса «Униң Мәсиһ Әйса Рәббимиздә нишан қилинған мәңгүлүк муддиаси бойичидур».

3:12 Юһ. 10:9; 14:6; Рим. 5:2; Әф. 2:18; Ибр. 10:19.

3:13 **«шуниң үчүн силәрдин өтүнимәнки, мениң силәр үчүн тартқан жапа-жәбирлирим түпәйлидин пәришан болмаңлар; чүнки бу иш силәрниң шан-шәривиңлар болиду»** — бу айәтниң үч мүмкинчилиги бар мәнаси тоғрилиқ «қошумчә сөз»имизни көрүң.

3:13 Фил. 1:14; Кол. 1:24; 1Тес. 3:3.

3:14 **«шу сәвәптин ...»** — 1-айәтниң давами. **«мән шу сәвәптин тизлиримни Атиға пүкимәнки, ...»** — «Ата» Худа, әлвәттә. Бәзи кона көчүрмиләрдә «Шу сәвәптин тизлиримни Рәб Әйса Мәсиһниң Атисиға пүкимәнки,...» дейилиду.

3:15 **«асман-зиминдики барлиқ атилиқ мунасивәтләр Униңдин «ата» намини алиду»** — бу сөзниң әһмийити бәлким шуки, Худа «Ата» болғандин кейин, асман-зиминни «атилиқ», йәни «ата-балилиқ» *(мәйли инсанлар арисида болсун, һайванлар арисида болсун яки һәтта өсүмлүкләр арисида болсун)* мунасивәтләр билән толдурған. Павлус, Худа Өзиниң атилиқ муһәббитини мошу көплигән мунасивәтләр билән испатлимақчи болған йәрдә, мән Униң пәрзәнди болуш сүпитим билән, Униңдин мошундақ бүйүк тиләкни толиму ишәш билән тиләймән, демәкчи.

Роһи арқилиқ силәрни ички дунияйиңларда күчләндүргәй; [17] шуниң билән Мәсиһ қәл-
биңларда ишәш арқилиқ туруп, силәр меһир-муһәббәт ичидә йилтиз тартқан, һул се-
линған, [18-19] барлиқ муқәддәс бәндиләр билән биллә Мәсиһниң муһәббитиниң кәңлиги,
узунлуғи, чоңқурлуғи вә егизлигини чүшинип егиливалғайсиләр; йәни адәмниң билип
йетишидин һәссиләп ешип чүшидиған Униң муһәббитини билип йәткәйсиләр, шу-
ниңдәк Худаниң мукәммәл җәвһири билән толдурулғайсиләр. [20] Әнди ичимиздә жүр-
гүзидиған қудрити бойичә барлиқ тилигимиз яки ойлиғанлиримиздинму һәдди-һе-
сапсиз артуқ вуҗудқа чиқиришқа қадир Болғучиға, — [21] Униңға дәвирдин дәвиргичә,
әбәдил-әбәткичә җамаәттә Мәсиһ Әйса арқилиқ шан-шәрәп болғай! Амин!

4 [1] Әнди шу сәвәплärдин, Рәбниң мәһбуси болған мәнки, Худаниң силәрни чақирған
бүйүк чақириқиға лайиқ һалда меңишлириңларни өтүнимән, [2] һәммә ишта
кәмтәрлик вә юваш-мулайимлиқ билән, сәвирчанлиқ билән, бир-бириңларға муһәббәт
ичидә кәң қосақ болуп, [3] енақ-хатирҗәмликниң риштиси билән, Роһта болған
бирликни тутушқа интилишиңларни өтүнимән. [4] Тән бирдур, Роһ бирдур, — худди
чақирилғиниңларда, охшаш бир арзу-үмүткә чақирилғиниңлардәк, — [5] Рәб бирдур,
иман-етиқат бирдур, чөмүлдүрүлүш бирдур, [6] һәмминиң ХудаАтиси бирдур; у болса
һәммидин үстүн турғучи, һәммини жүргүзгүчи вә һәммимизниң ичидә Болғучидур.
[7] Шундақтиму һазир һәр биримизгә Мәсиһниң илтипатиниң өлчими бойичә шәпқәт
тәғдим қилинғандур; [8] шуңа, муқәддәс китапта Худа ейтқинидәк: —
«У жуқуриға көтирилди,
Инсанларни тутқун қилғучиларни У Өзи әсир қилип елип кәтти,
һәм инсанларға илтипатларни тәғдим қилди».

3:16 **«У Өз шан-шәривидики байлиқлар билән, Роһи арқилиқ силәрни ички дунияйиңларда күчләндүргәй»** — «ички дуния» грек тилида «ички адәм» — бу ибарә адәмниң роһини, қәлбини, «ички дуния»сини көрситиду.
3:16 Әф. 6:10.
3:17 Кол. 2:7.
3:18-19 **«барлиқ муқәддәс бәндиләр билән биллә Мәсиһниң муһәббитиниң кәңлиги, узунлуғи, чоңқурлуғи вә егизлигини чүшинип егиливалғайсиләр; йәни адәмниң билип йетишидин һәссиләп ешип чүшидиған униң муһәббитини билип йәткәйсиләр, шуниңдәк Худаниң мукәммәл җәвһири билән толдурулғайсиләр»** — оқурмәнләр диққәт қилидуки, бу улуқ ишлар үчүн, болупму муһәббәтни толуқ егиливелиш үчүн Худаниң Роһи арқилиқ кәлгән күч-қудрәт толиму керәктур *(16-айәтни көрүң)*.
3:20 Рим. 16:25.
4:1 Яр. 17:1; 1Кор. 7:20; Фил. 1:27; Кол. 1:10; 1Тес. 2:12.
4:2 **«һәммә ишта кәмтәрлик вә юваш-мулайимлиқ билән, сәвирчанлиқ билән...»** — Инҗилда «юваш-мулайимлиқ»ниң алаһидилиги бар; у болсиму қорқунучтин күчлүкләргә йол қойидиған аҗизлиқ әмәс, бәлки Худаниң йолида талаш-тартишлардин қол үзүш, Худаниң һәммә ишлиримизни зораванлиқсиз, җедәлсиз тоғра орунлаштурушиға иман бағлаштур; мошундақ позитсийә мулайим, ювашлиқ билән билдүрүлиду.
4:2 Кол. 1:11; 3:12; 1Тес. 5:14.
4:3 **«... Роһта болған бирликни тутушқа интилишиңларни өтүнимән»** — «Роһта» — Худаниң Роһида, Муқәддәс Роһта.
4:5 Қан. 4:39; Мал. 2:10; 1Кор. 8:4, 6; Луқа 12:50
4:6 **«һәммимизниң ичидә Болғучидур»** — бәзи кона көчүрмиләрдә «һәмминиң ичидә Болғучидур» *(яки «һәмминиң ичидидур» яки «һәммиңларниң ичидә Болғучидур»)* дейилиду. 4-7-айәтләр көрсәткән бирликләр тоғрилиқ «қошумчә сөз»имиздә қисқичә музакирә қилимиз.
4:7 Рим. 12:6; 1Кор. 12:11; 2Кор. 10:13; 1Пет. 4:10.
4:8 **«шуңа, муқәддәс китапта Худа ейтқинидәк: — «У жуқуриға көтирилди, инсанларни тутқун қилғучиларни У Өзи әсир қилип елип кәтти, һәм инсанларға илтипатларни тәғдим қилди»»** — расул Павлус бу сөзлиридә «Зәбур»дики 67:19ни нәқил кәлтүрүп түп мәнанни йәкүнлигән. «Жуқириға көтирилди» Мәсиһниң өлүмдин тирилип әршләргә көтирилгәнлигини көрситиду. У әрштин Өзигә ишәнгәнләргә Муқәддәс Роһни әвәтип һәр хил илтипатларни тәғдим қилди вә шуниңдәк һазирму тәғдим қилмақта.
–Бу әҗайип бешарәтниң мәнасини толуқрақ тонуш үчүн биз «Зәб.» 67:19ға қошқан изаһатни көрүң.
4:8 Зәб. 67:19

[9] Әнди «көтирилгән» зат болса, авал йәрниң тегигә чүшкән затниң Өзи әмәсму?
[10] Чүшкән зат болса барлиқ әршләрдин жуқуриға көтирилгәнниң дәл Өзидур; көти-
рилишиниң мәхсити, аләмниң барлиғини толдуруштин ибарәт; [11] Шуңа, бәзиләрни
расуллар, бәзиләрни пәйғәмбәрләр, бәзиләрни хуш хәвәрчиләр, бәзиләрни баққучи вә
яки тәлим бәргүчиләр қилип тайинлиған дәл Өзидур. [12] Буларниң мәхсити муқәддәс
бәндиләрни хизмәт вәзиписигә, жүмлидин Мәсиһниң тенини қуруп чиқишқа қурал-
ландуруп камаләткә йәткүзүштин ибарәт; [13] вәзипә һәммимизниң етиқатта һәм Ху-
даниң Оғлини толуқ тонушта бирликкә келишимизгичә, камил адәм болуп йетишип
чиқишимизғичә, — йәни Мәсиһниң мукәммәл җәвһири гәвдиләнгән қәдди-қамәт өл-
чимигә йетишимизгичә давамлаштурулмақта; [14] шундақ болғанда, йәнә гөдәк балилар-
дин болмай, адәмләрниң қувлуғидин ойлап чиққан алдамчи нийәт-планлири билән,
уларниң һейлә-нәйриңидин чиққан тәлиматиниң долқунлиридин урулуп, униң һәр
хил шамилида уяқ-буяққа учурулуп кәтмәймиз; [15] әксичә, меһир-муһәббәт ичидә туруп
һәқиқәткә берилип иш көрүп, бешимиз болған Мәсиһкә бағлиништа һәр җәһәттин өсүп
йетилидиған болимиз; [16] Униңдин пүткүл тән, әзалири бир-биригә җипсилаштурулуп,
озуқлуқ тәминлигүчи һәр бир өгә арқилиқ бир-биригә туташтурулуп, һәр бир әзаниң
өзигә хас өлчәнгән вәзипини өтиши билән барғанчә өстүрүлүп, муһәббәт ичидә өз-өзи-
ни қуруп чиқишқа ишлимәктә.
[17] Шуңа шуни ейтимәнки, Рәбтә уни тапилаймәнки, ят әлләрниңкидәк, йәни уларниң
өз ой-пикирлириниң бемәналиғида маңғинидәк меңивәрмәслигиңлар керәк; [18] улар
қәлбиниң қаттиқлиғидин келип чиққан билимсизлик түпәйлидин, Худаниң һаяти-
дин ада-җуда қилинип, чүшәнчиси қараңғулишип кәткән, [19] ар-номусни ташливетип,

---

4:9 **«Әнди «көтирилгән» зат болса, авал йәрниң тегигә чүшкән затниң Өзи әмәсму?»** — Мәсиһниң «йәрниң тегигә *(грек тилида «тәглиригә»)* чүшкән»лиги немини көрситиду? «Зәб.» 138:15ни көрүң. Бу Зәбурдики күй бойичә «йәрниң тәглири» болса инсанниң түп тәбиити шәкилләндүрүлгән җай болуп, Мәсиһниң «йәрниң тәглиригә чүшүш»и бәлким дәл инсанниң тәбиитиниң түп мәсилисини, йәни гуналиқ маһийитимизни үзүл-кесил бир тәрәп қилиши үчүн еди. Шуңа бизниңчә бу ибарә Мәсиһ кресткә миқлинишниң чоңқур азаплирида бир тәрәп қилған ишларни көрситиду; бәзи алимлар, Мәсиһниң «чүшкәнлиги», өлүмдин кейин роһиниң тәһтисараға чүшкәнлигини көрситиду, дәп қарайду. Буниңму мүмкинчилиги бар.

4:9 Юһ. 3:13; 6:62; Зәб. 138:15

4:11 **«Шуңа, бәзиләрни расуллар, бәзиләрни пәйғәмбәрләр, бәзиләрни хуш хәвәрчиләр, бәзиләрни баққучи вә яки тәлим бәргүчиләр қилип тайинлиған дәл Өзидур»** — оқурмәнләр диққәт қилидуки, бу айәттә ейтилған соғатлар *(8-айәтни көрүң)* «роһий илтипатлар» әмәс, бәлки «роһий илтипатлар»ға егә болған роһий адәмләрдур. Мәсиһ мошундақ адәмләрни җамаити вә дунияни бәрикәтләш үчүн тайинлайду.

4:11 1Кор. 12:28.

4:12 **«муқәддәс бәндиләрни хизмәт вәзиписигә, жүмлидин Мәсиһниң тенини қуруп чиқишқа ...»** — «жүмлидин» — яки «йәни» дәп чүшәнгили болиду. **«Буларниң мәхсити муқәддәс бәндиләрни хизмәт вәзиписигә, жүмлидин Мәсиһниң тенини қуруп чиқишқа қуралландуруп камаләткә йәткүзүштин ибарәт»** — демәк, расуллар, пәйғәмбәрләр, хуш хәвәрчиләр, баққучилар вә тәлим бәргүчиләр *(11-айәт)*ниң вәзиписи Мәсиһниң тени болған җамаәтни Худаниң толуқ хизмитини қилиш үчүн қуралландуруштин ибарәттур. Худаниң хизмитини қилидиған бу «роһаний адәмләр»ла әмәс, бәлки пүткүл җамаәтниң һәммә әзалири өз роли бойичә вәзиписигә әмәл қилиши керәктур.

–«Қуруп чиқиш» дегән ибарә тоғрилиқ «кириш сөз»имизни көрүң.

–Грек тилида «қуралландуруп камаләткә кәлтүрүш» бирла сөз билән ипадилиниду.

4:12 Рим. 12:5; 1Кор. 12:27; Әф. 1:23; 5:23; Кол. 1:24.

4:14 Мат. 11:7; 1Кор. 14:2.

4:15 **«... бешимиз болған Мәсиһкә бағлиништа һәр җәһәттин өсүп йетилидиған болимиз»** — сөзмусөз тәрҗимиси: «... бешимиз болған Мәсиһкә бағлиништа Униңға *(яки «Униң ичигә»)* һәр җәһәттин өсүп йетилидиған болимиз». Демәк, «аллиқачан униң тениниң бир әзаси болған һалда ... давамлиқ өсидиған...».

4:15 Әф. 5:23; Кол. 1:18.

4:16 **«Униңдин пүткүл тән, әзалири бир-биригә җипсилаштурулуп, озуқлуқ тәминлигүчи һәр бир өгә арқилиқ бир-биригә туташтурулуп...»** — «пүткүл тән» — җамаәттур.

4:16 Рим. 12:5; 1Кор. 12:27; Әф. 2:21.

4:17 Рим. 1:9, 18; 1Пет. 4:3.

4:18 1Тес. 4:5.

нәпсанийәтчилиги көпийип һәр хил ипласлиқларни жүргүзүшкә, кәйп-сапаға бе-
рилгән. [20] Амма силәр болсаңлар, Мәсиһни шундақ йолда үгинип тонуған әмәссиләр
— [21] (һәқиқәтниң Әйсада болғинидәк, уни һәқиқәтән аңлиған, униңда үгитилгән бол-
саңлар) — [22] демәк, илгәрки турмушуңларға хас болған, алдамчи арзу-һәвәсләргә әгишип
өзини булғиғучи «кона адәм»ни селиветип, [23] ой-зеһниңларниң роһида йеңилинип,
[24] Худаниң охшашлиғиға асасән, һәқиқәттин чиққан һәққанийлиқта вә пак-муқәддәс-
ликтә яритилған «йеңи адәм»ни кийивелишиңлар керәктур.
[25] Шуниң билән ялғанчилиқни селиветип, һәр биримиз өз йеқинлиримиз билән һәқиқәт-
ни сөзлишәйли; чүнки биз бир-биримизгә нисбәтән бир тәнниң әзалиридурмиз.
[26] «Аччиқлиниңлар, амма гуна қилмаңлар»; ғәзивиңлар күн патқичә давам етивәрмису
н; [27] яки Иблисқа һеч орун қоюп бәрмәңлар.
[28] Оғри иккинчи оғрилиқ қилмисун; әксичә у меһнәт қилип икки қолиға тайинип һалал
иш қилсунки, һаҗити болғанларғиму бөлүп бәргидәк өз тапқини болсун.
[29] Ағзиңлардин һеч қандақ иплас сөз чиқмисун, пәқәт аңлиғучиларға шәпқәт йәтсун
үчүн, еһтияҗқа уйғун вә адәмни қуруп чиқидиған сөзләрни ейтиңлар. [30] Худаниң
Муқәддәс Роһиға азап бәрмәңләр; чүнки силәр Униң билән һөр-ниҗат күни үчүн мөһүр-
ләнгәнсиләр; [31] өзүңлардин һәр қандақ өч-адавәт, аччиқ-ғәзәп, қәһр, жедәл-маҗиралар,
тил-аһанәт һәмдә һәр хил қара нийәтләрни нери қилиңлар; [32] бир-бириңларға меһри-
ван, юмшақ диллиқ болуп, Худа Мәсиһтә силәрни кәчүрүм қилғинидәк бир-бири-
ниңларни кәчүрүм қилиңлар.

Давами

5 [1-2] Шуңа Худаниң сөйүмлүк пәрзәнтлиридин болуп, Уни үлгә қилиңлар; һәмдә Мәсиһ
бизни сөйүп, Өзини биз үчүн Худаға хушпурақ сүпитидә һәдийә-қурбанлиқ болушқа
атап пида қилғандәк силәрму муһәббәт ичидә меңиңлар. [3] Амма муқәддәс бәндиләргә
лайиқ һалда, бузуқлуқ, һәр қандақ паскинилик яки нәпсанийәтчилик араңларда һәтта

4:22 **«илгәрки турмушуңларға хас болған, алдамчи арзу-һәвәсләргә әгишип өзини булғиғучи «кона адәм»ни селиветип, ...»** — «кона адәм» тоғрилиқ «Рим.» 6:6 вә изаһатини көрүң.
4:22 Кол. 3:9; Ибр. 12:1; 1Пет. 2:1.
4:24 Рим. 6:4; Кол. 3:10; 1Пет. 4:2.
4:25 Зәк. 8:16.
4:26 **«Аччиқлиниңлар, амма гуна қилмаңлар»** — «Зәк.» 8:16, «Зәб.» 4:5. Бу айәт 25-айәттики «һәқиқәтни сөзлишәйли» дегән сөз билән бағлиқтур. Бир тәрәптин аччиғилинишқа тегишлик сәвәви болуп туруп гәп қилмиса гуна болиду; йәнә бир тәрәптин аччиқ адәмни гунаға башлишиму мүмкин, шу тәрәптинму һези болуши керәк. Шуңа «Аччиқлиниңлар, амма гуна қилмаңлар» дейилиду. **«ғәзивиңлар күн патқичә давам етивәрмисун»** — йәнә бирхил тәрҗимиси: «Аччиқлашниң сәвәви күн патқичә давамлишивәрмисун». Әгәр бу тәрҗимә тоғра болса, адәм униңға зади қандақ әмәл қилиши керәк? — бизниңчә бу тәрҗимә мәнтиқиға уйғун әмәс.
4:26 Зәб. 4:5
4:27 **«яки Иблисқа һеч орун қоюп бәрмәңлар»** — «Иблис» — Шәйтан.
4:27 Яқ. 4:7; 1Пет. 5:9.
4:28 Рос. 20:35; 1Тес. 4:11; 2Тес. 3:8,12.
4:29 Мат. 12:36; Әф. 5:3, 4.
4:30 **«чүнки силәр Униң билән һөр-ниҗат күни үчүн мөһүрләнгәнсиләр»** — «һөр-ниҗат күни» — 1:14дики изаһатни көрүң.
4:30 Луқа 21:28; Рим. 8:16,23; 2Кор. 1:22; 5:5; Әф. 1:13,14.
4:31 Кол. 3:19.
4:32 **«Мәсиһ бизни сөйүп, Өзини биз үчүн Худаға хушпурақ сүпитидә һәдийә-қурбанлиқ болушқа атап пида қилғандәк силәрму муһәббәт ичидә меңиңлар»** — «хушпурақ сүпитидә һәдийә-қурбанлиқ» мошу йәрдә *(барлиғи Худаға атап көйдүрүлгән)* «көйдүрмә қурбанлиқ» көздә тутулиду.
4:32 Мат. 6:14; Мар. 11:25; Фил. 2:1; Кол. 3:12,13.
5:1-2 Юһ. 13:34; 15:12; Гал. 2:20; 1Тес. 4:9; Тит. 2:14; 1Пет. 3:18; Ибр. 8:3; 9:14; 1Юһа. 3:23; 4:21

тилғиму елинмисун; [4] Шундақла ипласлиқ, əхмиқанə параңлар яки чакина чақчақларму
тилиңларға елинмисун — буларму мувапиқ əмəстур — бəлки ағзиңлардин тəшəккүрлəр
чиқсун.
[5] Чүнки шуниңдин хəвəрдарсиләрки, һəр қандақ бузуқлуқ қилғучи, напак болғучи яки
нəпсанийəтчи киши (бундақ киши əмəлийəттə бир бутпəрəскə баравəр) Мəсиһ вə Худа-
ниң падишалиғиға мирасхор болалмайду. [6] Һеч кимгə өзəңларни қуруқ гəплəр билəн
алдатмаңлар; чүнки бу ишлар түпəйлидин Худаниң ғəзиви итаəтсизликтин болған
пəрзəнтлəрниң бешиға чүшиду.
[7] Шуңа уларға мошу ишларда шерик болмаңлар; [8] чүнки силəр əсли қараңғулуқ едиңлар,
лекин һазир Рəбдə йоруқлуқсилəр; йоруқлуқниң пəрзəнтлиригə лайиқ меңиңлар
[9] (чүнки йоруқлуқниң мевиси толуқ меһриванлиқ, һəққанийлиқ вə һəқиқəттин тəркиб
тапқандур), [10] немə ишларниң Рəбни хурсəн қилидиғанлиғини үгинип испатлаңлар.
[11] Қараңғулуқтики мевисиз ишлар билəн четилип қалмаңлар; əксичə, уларни ечип əй-
ипләңлар; [12] чүнки уларниң йошурунчə ишлигəнлирини һəтта тилға елишму номус
иштур. [13] Амма йоруқлуқ билəн əйиплəп ашкариланған һəр қандақ нəрсə очуқ көрүни-
ду; йоруқлуқ ашкарилиған һəммə нəрсə йоруқлуққа айлиниду. [14] Шуниң үчүн У мундақ
дəйду: —
«Ойған, əй уйқичи!
Тирил өлүклəр арисидин!
Вə Мəсиһ сени парлап йоритиду».
[15] Шуниң үчүн силəрниң меңиватқан йолуңларға еһтият билəн диққəт қилиңлар; йо-
луңлар наданларниңкидəк əмəс, даналарниңкидəк болсун; [16] вақит-пурсəтни ғəниймəт
билип тутувелиңлар; чүнки мошу дəвир рəзилдур. [17] Бу сəвəптин надан болмаңлар, бəл-
ки Рəбниң ирадисиниң немə екəнлигини чүшəнгүчи болуңлар; [18] Һарақ-шарап ичип мəс
болмаңлар; шундақ қилиқ адəмни шаллақлаштуриду; буниң орниға Роһқа толдурулғу-
чи болуңлар, [19] бир-бириңларға зəбур-нəғмилəр, мəдһийə күйлири вə роһий нахшилар
ейтишип, қəлбиңларда нахша-нəғмилəр яңритип Рəбни мəдһийилəңлар; [20] һəрдайим
һəммə ишлар үчүн Рəб Әйса Мəсиһниң намида Худа һəм Ата Болғучиға тəшəккүр-рəх-

---

5:3 Мар. 7:21; Әф. 4:29; Кол. 3:5.
5:5 1Кор. 6:10; Гал. 5:19; Кол. 3:5; Вəһ. 22:15.
5:6 Йəр. 29:8; Мат. 24:4; Мар. 13:5; Луқа 21:8; Кол. 2:4,18; 2Тес. 2:3; 1Юһа. 4:1.
5:8 1Тес. 5:4.
5:9 Гал. 5:22.
5:11 Мат. 18:17; 1Кор. 5:8; 10:20; 2Кор. 6:14; 2Тес. 3:14.
5:13 Юһ. 3:20,21.
5:14 **«Ойған, əй уйқичи! Тирил өлүклəр арисидин! Вə Мəсиһ сени парлап йоритиду»** — бу сөзлəр Тəвраттики бешарəт əмəс, бəлки Тəвраттики бир нəччə бешарəтлəрниң бирхил йəкүни яки Инҗил дəвридики намəлум пəйғəмбəрниң күй-мəдһийə сөзлиридин елинған сөзлəр болуши мүмкин.
5:14 Рим. 13:11; 1Тес. 5:6.
5:15 Кол. 4:5.
5:16 **«вақит-пурсəтни ғəниймəт билип тутувелиңлар...»** — грек тилида «мошу күнлəрни ғəниймəт билип тутувелиңлар...».
5:16 Рим. 13:11.
5:17 Рим. 12:2; 1Тес. 4:3.
5:18 **«һарақ-шарап ичип мəс болмаңлар; шундақ қилиқ адəмни шаллақлаштуриду; буниң орниға Роһқа толдурулғучи болуңлар..»** — «Роһ» — Худаниң Роһи, Муқəддəс Роһ.
5:18 Пəнд. 23:29; Йəш. 5:11,22; Луқа 21:3; Рос.2:4
5:19 **«бир-бириңларға зəбур-нəғмилəр, мəдһийə күйлири вə роһий нахшилар ейтишип, қəлбиңларда нахша-нəғмилəр яңритип рəбни мəдһийилəңлар»** — «зəбур-нəғмилəр» бəлким сазға тəңкəш қилинип ейтилидиған нахшилар; «мəдһийə күйлири» бəлким сазсиз нахшилар; «роһий нахшилар» бəлким стихийиликтин, өзлигидин, Муқəддəс Роһниң илһами билəн ейтилған нахшиларни көрситиши мүмкин *(«1Кор.» 14:15ни вə изаһатлирини көрүң)*.
5:19 Кол. 3:16.

мәт ейтиңлар, 21 Мәсиһтин әйминип, бир-бириңларға бойсунуңлар.
22 Силәр аяллар, Рәбкә бойсунғандәк өз әрлириңләргә бойсунуңлар; 23 чүнки Мәсиһ жа-
маәтниң беши болғандәк, әр аялниң бешидур; Мәсиһ йәнә тәнгә қутқазғучидур. 24 Әнди-
ликтә жамаәт Мәсиһкә бойсуғандәк, аяллар әрлиригә һәммә ишта бойсунсун.
25 Әрләр аяллириңларни сөйүңлар, худди Мәсиһниңму жамаәтни сөйүп, униң үчүн Өзи-
ни пида қилғинидәк сөйүңлар; 26 Мәсиһниң жамаәт үчүн шундақ қилиши жамаәтни
муқәддәс қилип, «дасниң сүйи» болған сөз-калам билән жуюп пакландуруш үчүндур,
27 шуниңдәк жамаәтни шәрәплик һалда Өзигә һазир қилип, уни һеч дағ, қорук яки бу-
ларға охшаш һәр қандақ нәрсиләрдин халий қилип, толуқ муқәддәс вә әйипсиз қилиштин
ибарәттур. 28 Шуниңға охшаш, әрләр өз аяллирини өз тенини сөйгәндәк сөйүши керәктур;
өз аялини сөйгән киши өзини сөйгән билән баравәр. 29 Чүнки һеч ким әсла өзиниң етидин
нәпрәтләнгән әмәс, әксичә уни озуқландуриду һәм асрайду; бу худди Мәсиһниң жамаәт-
ни озуқландуридиғиниға һәм уни асрайдиғиниға охшайду. 30 Чүнки биз Униң тениниң
әзалиридурмиз: —
31 «Шу сәвәптин әр ата-анисиниң йенидин айрлип, өз аялиға бағлиниду; иккиси бир тән
болиду».
32 Бу сир интайин чоңқурдур; амма мән һазир Мәсиһ вә жамаәт тоғрилиқ сөзләватимән.
33 Амма силәрму һәр бириңлар өз аялиңларни өзәңларни сөйгәндәк сөйүңлар; аял болса,
еридин әйминип, уни һөрмәтлисун.

5:20 Кол. 3:17; 1Тес. 5:18.
5:21 **«Мәсиһтин әйминип, бир-бириңларға бойсунуңлар»** — бу ишлар вә қалған жекиләшләр асасән һәммиси «Муқәддәс Роһқа толдурулуш»ниң нәтижисидур.
–«Мәсиһтин әйминип, бир-бириңларға бойсунуңлар» — «Мәсиһтин әйминиш» биринчи орунда болуш керәк; жамаәттики мәлум бир қериндишиға бойсунуш Мәсиһниң әмирлиригә уйғун кәлмисә у чағда у қериндишиға бойсунмаслиқ керәктур.
5:22 Яр. 3:16; 1Кор. 14:34; Кол. 3:18; Тит. 2:5; 1Пет. 3:1.
5:23 **«чүнки Мәсиһ жамаәтниң беши болғандәк, әр аялниң бешидур; Мәсиһ йәнә тәнгә қутқазғучидур»** — «тән» мошу йәрдә «жамаәт»ни көрситиду. Йәнә бир тәрәптин расул Павлус мошу йәрдә «Мәсиһ тәнгә қутқазғучидур» дегән сөзи билән, әрниң өз аялини қутқузуш вә аялиниң тенини асраш мәсъулийити бар, дегәнни пуритиду.
5:23 Рим. 12:5; 1Кор. 11:3; 12:27; Әф. 1:22,23; 4:12,15; Кол. 1:18,24.
5:25 Гал. 1:4; Әф. 5:2; Кол. 3:19.
5:26 **«Мәсиһниң жамаәт үчүн шундақ қилиши жамаәтни муқәддәс қилип, «дасниң сүйи» болған сөз-калам билән жуюп пакландуруш үчүндур»** — «жамаәтни» грек тилида «уни». Бу айәттики «у» жамаәтни көрсәткәндә, грек тилидики «аялчә род»та ипадилиниду. Айәттики охшитиш дәл шуки, жигитниң тойда өзигә ятлиқ болидиған сөйүмлүк қизни өзигә һазир қилғинидәк, Мәсиһ жамаәтни Өзигә һазир қилиду. Той болса җәннәттә болиду (*«Вәһ.» 19:7-9, 21:9-10ни көрүң*). **«... «дасниң сүйи» болған сөз-калам билән жуюп пакландуруш үчүндур»** — «дасниң сүйи» Тәврат дәвридики заманларда каһинлар ибадәтханида Худаға һәрқетим йеқинлашқанда, пүткүл тәнлирини чоң дас (*«деңиз»*) ичидә жуюши керәк. Шуниңға охшаш йолда Худаға йеқинлашқинимизда, биздә налайиқ бирәр ишлар болса, Униң сөз-калами бизгә пакландуруш йолини (*демәк, гунани иқрар қилип, товва қилиш, Әйсаниң қени арқилиқ кәчүрүм қилинип пакландурулуш йолини*) көрситиш ролини ойнайду.
5:26 Тит. 3:5; 1Пет. 3:21.
5:27 Кол. 1:22.
5:30 **«Чүнки биз Униң тениниң әзалиридурмиз: —»** — бәзи кона көчүрүлмиләрдә: «Чүнки биз Униң тениниң әзалиридурмиз; биз Униң әтлиридин, Униң сүйәклиридин болғанмиз» дейилиду (*«Яр.» 2:23ни көрүң*).
5:30 Рим. 12:5; 1Кор. 12:27.
5:31 **«Шу сәвәптин әр ата-анисиниң йенидин айрлип, өз аялиға бағлиниду; иккиси бир тән болиду»** — «Яр.» 2:23.
5:31 Яр. 2:24; Мат. 19:5; Мар. 10:7; 1Кор. 6:16.
5:32 **«бу сир интайин чоңқурдур; амма мән һазир Мәсиһ вә жамаәт тоғрилиқ сөзләватимән»** — әр-аялниң бир-биригә бағлинип бир тән болуши дәрһәқиқәт чоңқур бир сир; Мәсиһниң жамаәткә бағлинип униң билән бир тән болуши техиму чоңқур бир сирдур.

6 1 Балилар, Рәбдә ата-анилириңларға итаәт қилиңлар; чүнки бу дурусдур. 2 «Атаңни вә
ананңни һөрмәтлә» — бу болса өз ичигә вәдини алған биринчи әмирдур —
3 «Шуниң билән сениң ишлириң қутлуқ болиду, зиминда узун өмүр көрисән» — дәп вәдә
қилинған.
4 Силәр атилар, балилириңларни хапа қилмаңлар, бәлки уларни Рәбниң тәрбийиси һәм
көрсәтмисидә беқиңлар.
5 Силәр қуллар, әттин болған ғожайиниңларға Мәсиһкә итаәт қилғиниңлардәк чин
көңлүңлардин әйминиш вә титрәш билән итаәт қилиңлар; 6 пәқәт көз алдидила хизмәт
қилип, адәмни хуш қилғучи қуллардин болмаңлар, бәлки Мәсиһниң қуллириниң сүпи-
тидә Худаниң ирадисини җан-дил билән бежа кәлтүрүңлар, 7 адәмләргә әмәс, бәлки Рәб-
гә чин дилиңлардин хизмәт қилиңлар; 8 шуни билгәнки, һәр қандақ адәм бирәр яхши-
лиқ қилса, мәйли у қул болсун яки һөр болсун, шу иш Рәбдин униңға яниду.
9 Силәр ғожайинлар, қуллириңларғиму охшаш йол билән муамилә қилип, уларға һәй-
вә қилиштин қол үзүңлар; чүнки уларниңму вә силәрниңму ғожайиниңлар әрштидур,
Униңда һәр қандақ адәмниң йүз-хатирисини қилиш дегәнниң йоқлуғини билисиләр.

10 Ахирда, қериндашлар, Рәбдә вә Униң күч-қудритидә күчләндүрлүңлар; 11 Иблисниң
һейлә-нәйрәңлиригә тақабил турушуңлар үчүн Худаниң пүткүл савут-яриғини кий-
ивелиңлар; 12 чүнки елишидиғинимиз әт вә қан егилири әмәс, бәлки һөкүмранлар,
һоқуқдарлар, бу дунийадики қараңғулуқни башқурғучи дунияви әмирләр, йәни әр-
шләрдә туруватқан рәзил роһий күчләрдур. 13 Мошу вәҗидин өзәңларға Худаниң пүтүн
савут-яриқини елип артиңларки, рәзиллик күнидә бәрдашлиқ билән қаттиқ туридиған,
ахир һәммә ишни ада қилип, йәрни чиң дәссәп туридиған болисиләр. 14-15 Әнди чиң ту-
руңлар — һәқиқәт бәлвеғини белиңларға бағлап, мәйдәңләргә һәққанийлиқ савутини
кийип, путуңларға хатирҗәм-енақлиқ хуш хәвирини йәткүзүшкә тәйярлиқ чоруғини
кийип, йәрни чиң дәссәп туруңлар. 16 Бу ишларниң һәммисидә иман-ишәшниң қалқи-
нини қолға елиңлар; униң билән силәр рәзил болғучиниң барлиқ от оқлирини өчүри-
ветәләйдиған болисиләр. 17 һәмдә бешиңларға ниҗатниң дубулғисини кийип, Худаниң
сөз-каламини, йәни Роһниң қиличини елиңлар; 18 һәммә вақит-пәсилдә Роһта һәр хил

6:1 Кол. 3:20.
6:2 **«Атаңни вә анаңни һөрмәтлә»** — «Мис.» 20:12.
6:2 Мис. 20:12; Қан. 5:16; 27:16; Мат. 15:4; Мар. 7:10.
6:3 **«Шуниң билән сениң ишлириң қутлуқ болиду, зиминда узун өмүр көрисән»** — «Мис.» 20:12, «Қан.» 5:16.
6:4 Қан. 6:7,20; Зәб. 77:4; Пәнд. 19:8; 29:17.
6:5 **«Силәр қуллар, әттин болған ғожайиниңларға Мәсиһкә итаәт қилғиниңлардәк чин көңлүңлардин әйминиш вә титрәш билән итаәт қилиңлар»** — һәммимизниң «әйминиш вә титрәш» позитсийиси билән Худа үчүн хизмәт қилишимизға тоғра келиду. «Әйминиш вә титрәш» инсанниң алдида әмәс, Худаниң алдида болуши керәк, әлвәттә.
6:5 Кол. 3:22; 1Тим. 6:1; Тит. 2:9; 1Пет. 2:18.
6:9 Қан. 10:17; 2Тар. 19:7; Аюп 34:19; Рос. 10:34; Рим. 2:11; Гал. 2:6; Кол. 3:25; 4:1; 1Пет. 1:17.
6:11 Кол. 3:12; 1Тес. 5:8.
6:12 Әф. 2:2.
6:13 **«рәзиллик күнидә бәрдашлиқ билән қаттиқ туридиған, ахир һәммә ишни ада қилип, йәрни чиң дәссәп туридиған болисиләр»** — «рәзиллик күни» бәлким рәзиллик үстүнлүкни егиләйдиған күн, Шәйтанниң күчи зор намайән қилинидиған күнни көрситиду. Йәнә келип у «һазирқи заман»ниң өзини көрситиши мүмкин. Ахир берип «Мәсиһниң күни» «рәзиллик күни»ни түгәштүриду.
6:13 2Кор. 10:4.
6:14-15 Йәш. 59:17; Луқа 12:35; 2Кор. 6:7; 1Пет. 1:13.
6:16 **«...Бу ишларниң һәммисидә иман-ишәшниң қалқинини қолға елиңлар»** — яки «...һәммидин муһими иман-ишәшниң қалқинини қолға елиңлар» яки «Буларниң һәммисиниң үстигә, иман-ишәшниң қалқинини қолға елиңлар».
6:17 **«Худаниң сөз-каламини, йәни Роһниң қиличини елиңлар»** — «Роһ» — Худаниң Роһи, Муқәддәс Роһ.
6:17 Йәш. 59:17; 1Тес. 5:8; Ибр. 4:12; Вәһ. 2:16.

дуа-тилавәт һәм илтиҗа билән дуа қилиңлар; дәл бу ишта қәтъий һошияр туруп барлиқ
муқәддәс бәндиләр үчүн һәр тәрәплимә дуа-илтиҗалар қилиңлар; [19] мән үчүнму дуа
қилиңларки, — еғиз ачқинимда маңа сөзләр кәлсун, хуш хәвәрниң сирини дадиллиқ
билән ашкарә қилай. [20] Мән дәл шу ишқа зәнҗирләр билән бағланған әлчимән; шуңа қи-
лишқа тегишлигим бойичә, хуш хәвәр йәткүзүштә дадиллиқ билән сөз қилишимға дуа
қилиңлар.
[21] Әнди мениң тоғрамдики ишлардин, мениң қандақ өтүватқанлиғимдин хәвәрлини-
шиңлар үчүн, сөйүмлүк қериндаш һәм Рәбдә садиқ хизмәткар болған Тикикус силәргә
һәммә ишларни мәлум қилиду. [22] Мениң уни дәл мошу иш үчүн йениңларға әвәтишим,
силәрниң ишлиримиздин хәвәрдар болушиңлар вә униң көңлүңларға тәсәлли вә илһам
бериши үчүндур.
[23] Қериндашларға хатирҗәмлик, муһәббәт һәм иман-ишәш ХудаАта вә Рәб Әйса Мәсиһ-
дин болғай!
[24] Рәб Әйса Мәсиһни өлмәс-чиримас сөйгү билән сөйгүчиләргә меһри-шәпқәт яр болғай!

6:18 **«һәммә вақит-пәсилдә роһта һәр хил дуа-тилавәт һәм илтиҗа билән дуа қилиңлар»** — «Роһ» — Худаниң Роһи, Муқәддәс Роһ.
6:18 Луқа 18:1; Рим. 12:12; Кол. 4:2; 1Тес. 5:17.
6:19 Рос. 4:29; 2Тес. 3:1.
6:20 2Кор. 5:20.
6:21 Рос. 20:4; Кол. 4:7; Тит. 3:12.
6:22 2Тим. 4:12.

Қошумчә сөз

1:18

«**Худаниң чақириқиға бағланған үмүт вә муқәддәс бәндилиридә болған шәрәплик мирасиниң қиммәтликлиги**»

Расул бу айәттә Әфәсустики ишәнгүчиләрниң: «**Униң чақириқиға бағлиған үмүтиниң немилигини, муқәддәс бәндилиридә болған шәрәплик мирасиниң қиммәтликлигини**» билип йетиши үчүн дуа қилиду.

Униң чақириқиға бағланған үмүт

Худа һәр қетим өз хәлқини чақирғинида, һәрдайим униң чақириқиға бағланған бир үмүт болған болиду; Ибраһим, Муса, Гидеон, Давут вә кейинки пәйғәмбәрләргә кәлгән чақириқларни көрүң. Мошу айәттики «чақириқ» җамаәткә болған чақириқни көрситиду; буниң немә екәнлигигә 4:5ниң баяни чүшәндүрүш бериду: «**Чақирилғиниңларда, охшаш бир арзу-үмүткә чақирилғансиләр**». Адәмни һәйран қалдуридиған бу баян һәр биримиздә болған чақириқларға бағлиған үмүтләрниң бир-биридин айрилмас дәриҗидә гирәләшкәнлигини көрситиду. Һәр қандақ қериндишим кәлгүсидә һәр қандақ бәхит-бәрикәтләр, һәр қандақ байлиқлар вә даналиқниң һәр қандақ шат-хорамлиқлириға еришкән болса, шулардин мениңму ортақ несивәм болиду вә униңму мениң еришкәнлиримдин несивиси болиду. Мана буларни биз чақирилғанларниң сани билән көпәйтидиған болсақ, буниңдин чиқидиған нәтиҗини тәсәввур қилиш һәргиз мумкин әмәс.

«Униң муқәддәс бәндилиридә болған шәрәплик мирасиниң қиммәтликлиги»

Бәзи қериндашлар бу ибарини тәрҗимә қилғанда: «Худаниң қандақму мираси болиду?» яки «Худа қандақму Өз бәндилиридин бирәр нәрсигә еришишни ойлайду?» дәп бешини қатуруп бу ибарини «муқәддәс бәндилириниң шәрәплик мирасиниң қиммәтликлиги» дәп тәрҗимә қилиду. Лекин грек тилида, бу ибариниң еник мәнасидин һеч қандақ гуман йоқтур (1:11-айәтниму көрүң). Биз вәһийдики сөзләргә ишинишимиз керәк; гәрчә бизниң әқли қабилийитимиз бу ибариләрни чүшинишкә аҗизлиқ қилған болсиму, Худаниң аҗиз ишәнгүчилири болған бизләрдин күткини барлиғини тонуп йетишимиз керәк. Бу ибаригә йәнә тәпсилий қетирқенип қарисақ, Худаниң шу күткини болса «шәрәп» һәм «байлиқ»ларға толдурулидиған болиду; шуниңдәк Униң күткининиң мәлум җәһәттин һазирму бизләрдә бар екәнлигини байқаймиз. Қандақла болмисун, биздә болған байлиқлар бизгә көрүнүнгинидин көп артуқтур! Бу һәқиқәт җамаәттики қериндашлиримиз билән болған барлиқ мунасивитимизгә тәсир көрситиши керәк. Худаниң аилисидикиләрни — у илим әһли болсун, саватсиз болсун; бай болсун, намрат болсун; чиқишқақ болсун, җимиғур болсун, — уни «аддий» яки «мәзисиз» дәп һесаплимаслиғимиз керәк — чүнки һәтта һәр биримизниң күндилик турмушлиримиздиму Өз Оғлиниң шәрәплирини көрситишкә Худаниң Роһиниң сирлиқ ишлири мәвҗут болуп туриду. Әмәлийәттә, Худаниң биздин күткини дәл Униң Өзи бизгә илтипат қилип аманәт қойғинидур; биздә Худаниң шу илтипати арқилиқ Оғлиниң көп тәрәплимилик әвзәлликлириниң аян қилиниши немидегән шәрәплик иш-һә! — бу «Оғулни көрситиш» болса Уни өзимизгә, Худаатимизға, пәриштиләргә, билидиғинимиз интайин чәклик болған әрштики башқа күчләргә вә әмирләргә көриситиштин ибарәттур.

Бу улуқ ишларни билип йетишимиз үчүн һәр биримизгә Худа «**даналиқ һәм вәһийни өзләштүргүчи роһ**»ни ата қилғай!

«**Даналиқ һәм вәһийни өзләштүргүчи роһ**» дегән бу ибарә тоғрилиқ мошу йәрдә көрситимизки, униңда муһим бир ачқуч бар. «Даналиқ» — ишларниң пәқәт «немә» болуш керәклигини әмәс, бәлки «қандақ» вә «қачан» болуш керәклигини билиш — Худадин әйминип Униң калами үстидә һәр күни ойлинишниң мевисидур — у вәһийдин авал келиду. Худаниң асмандин инсанларға соғатларни ташлап беридиғанлиғи пакиттур; лекин соғатлириниң ташлинишиға яриша, авал даналиқ билән тәйярланған көңүлләр болуши керәк.

Гуналарда өлүш; Мәсиһ билән биллә җан киргүзүлүп, Униң билән тирилип, көтирилип, әршләрдә олтарғузулуш

«Гуналарда өлгән» (2:1)

Адәмни һәйран қалдуридиған бу ибарә 2:1дә көрүлиду: — «**силәр қәбиһликлириңлар һәм гуналириңларда өлгән болуп, ...**»

Худа Адәатимиз Ерәм бағчисида: «**Сән буниң** (мәнъий қилинған мевә)**дин йесәң, сән шу күндә өлисән**» дегән еди. Адәатимиз гуна садир қилған күнидә җисманий җәһәттин өлмигән болсиму, вуҗудидики әң муһим җәһәттә, йәни роһида өлди. Демәк, у Худаниң достлуғи һәм тонушидин мәһрум қилинған; чүнки бу ишлар адәмниң роһи арқилиқ өзигә мәлум болиду.

Гунаниң асарәтлиригә әсир болған нурғун кишиләр өзлирини: «Айиғимиздин шамал өтүп туридиған», «хелә җеним бар!» дәп қариши мүмкин; лекин һәқиқий муһим болған һәр бир хәһәттин ейтқанда, улар аллиқачан өлгәндур; улар һаятниң һәқиқий әһмийитидин мәһрумдур; һәқиқий һаят, йәни Худаниң һаяти уларға нисбәтән ят бир нәрсидур (4:1).

Инсанлар Мәсиһтә «**йеңи қәлб вә йеңи роһ**»ни қобул қилғанда, улар Худани тонушқа қайтидин муйәссәр болалайду.

«**Мәсиһ билән биллә җан киргүзүлүп, униң билән тирилип, көтирилип, әршләрдә олтарғузулуш**» (2:5-6).

Оқурмәнләр Павлусниң «Римлиқларға» язған мәктупини оқуған болса униңдики 6:6 вә 6:11дә буниңға охшап кетидиған ибариләрниң бар екәнлигини әслайду. Мәсиһ өлгәндә, У биз үчүн Атисидин айрилиши билән гуналарниң җазасини көтәргән; шундақ болупла қалмай, У гунаниң өзиниң толуқ мәсилисини, — йәни һәр бир адәмдә болидиған, өзини башқуруп келиватқан гунакар тәбиәтни бир тәрәп қилған еди. Мана бу ишни вуҗудқа чиқириш үчүн У «кона адәм»имизни Өз өлүми ичигә алған еди (Униң Худаниң Оғлиниң сүпитидә һәр биримизни алдин-ала билгәнлигини есимиздә тутушимиз керәк; «Рим.» 6:6). У өлүмдин тирилгинидә, биз Униң ичигә елинғанмиз; асманға көтирилгинидә, Униң ичигә елинғанмиз; Худаниң оң йенида олтарғинидиму, биз шу йәрдә Униң ичигә елинғанмиз. Худаниң Роһи қәлбимизгә киргәндә, бу ишлар биздә реаллиққа айлиниду. Гунаниң өзи техи кона тенимиздә («әтлиримиздә») турғини билән, биз әтниң күчигә йәнә әсир-қул әмәсмиз; әксичә биз Роһқа тәвә болған йеңи адәмләрмиз; шуниң үчүн биз өзимизни тоғра тонуп яшишимиз интайин зөрүрдур.

«Өчмәнлик» вә «бәлгүлимиләр болған... ара там»ниң чеқивитилиши» (2:15-16)

Инақлиқни сөйидиған Худаниң бәргән әмирлириниң инсанлар арисида өчмәнлик пәйда болидиғанлиғи бизгә ғәлитә иш туюлғини билән, әмәлийәттә иш мундақ болди.

Худа Өзи чақирған хәлқи болған Йәһудийларға Өзиниң һәққанийлиғи ипадиләнгән әмирләрни бәргән еди. Барлиқ вижданлиқ адәмләр бундақ әмирләр (мәсилән: «**Сахта гувалик бәрмә**», «**Йеқиниңни өзәңни сөйгәндәк сөйгин**»)гә хурсәнлик билән қариши керәк еди; бирақ Худа Өз хәлқи Исраилға йәнә бәзи башқа «бәлгүлимиләр» дәп аталған әмирләрни бәргән. Бу бәлгүлимиләр һеч қандақ әхлақий мәхсәттә берилмигән болуши мүмкин; бәзилири адәмниң саламәтлигигә бағлиқ, бәзилири «бешарәт» сүпитидә берилгән (мәсилән, ибадәтханидики һәр хил қурбанлиқлар тоғрилиқ бәлгүлимиләр); бәзилири бәлким Мәсиһ кәлгичә Өз хәлқини әтрапидики әлләрниң булғиғучи тәсирлиридин сақлаш үчүн уларниң әтрапиға бир «қаша»ни қуруш мәхсити билән берилгән еди; бәзи әмирләрниң бу үч тәрипиму бар. Мәсиһниң келиши билән бу «қаша» керәксиз болған еди; әгәр Исраил Мәсиһ тәрипидин қутқузулған болса, ундақта улар йәнә таипә хошнилириниң булғиғучи тәсирлиригә беқинип кетиши мүмкин болмайтти; әксичә, улар толуп ташқан пак-муқәддәс муһәббәт билән өз әтрапидикиләргә тәсир көрситиши мүмкин болатти. Шунчә паскинилиқ арисида турған болсиму, уларда пак-муқәддәс туриверидиған бирхил пак-муқәддәслик бар болатти; һәр қандақ өчмәнлик вә нәпрәт арисида турған болсиму, уларда меһриванлиқ туриверидиған бирхил өзгүрмәс муһәббәт бар болатти (шуңа һазир барлиқ етиқатчиларға, у Йәһудий болсун яки Йәһудий болмисун, һеч қандақ «қаша» керәк әмәс).

«Қаша» тоғрилиқ сөзимизгә қайтип кәлсәк, бу бәлгүлимиләр сүннәт қилиш, шабат күни қилиш, бәзи йемәкликләрни йемәслик, алаһидә кийим-кечәкләрни кийиш тоғрилиқ әмирләрни өз ичигә алиду. Мәсиһ Өз өлүмидә буларни бекар қиливәткән, чүнки уларниң һазир һеч қандақ кериги қалмиған еди. Мәсилә дәл шуки, бәлгүлимиләр керәксиз қилинғини билән көп адәмләрниң уларни қолдин бәргүси йоқ еди; чүнки улар Мәсиһни қобул қилишқа рази әмәс еди. Бәлгүлимиләрниң өзи дәһшәтлик өчмәнлик мәнбәси болуп қалған. Буниң бир мунчә сәвәплири бар еди: —

(а) Худаниң хәлқи бәлгүлимиләрниң өзлириниң аҗизлиғи түпәйлидин чүширилгәнлигини билип туруп, кичик пеиллиқ болушниң орниға бәзилири: «Биз алаһидә адәммиз, башқилардин әла болғанлиғимиз түпәйлидин бәлгүлимиләр бизгила чүширилгән» дәп һакавурлишип кәткән еди.

(ә) Бу иш Йәһудий әмәс әлләрдә өчмәнлик пәйда қилған; чүнки әң һакавурлишип кәткән Йәһудийларниң қилмишлири Йәһудий әмәсләрниңкидин һеч қандақ пәрқи йоқ еди.

(б) Йәһудий җәмийитидики бәзи диндарлар һәддидин ешип «қаша» әтрапида йәнә бир «қаша» қурушқа, йәни Худаниң бәлгүлимилиригә йәнә өзлириниң көп бәлгүлимилирини қошушқа интиләтти; әмәлийәттә болса улар бу җәриянда Худаниң бәлгүлимилиридики әң улуқ әхлақий әмирлирини нәзиригә алмай қойған еди. Инсанлар үчүн ейтқанда, «сирттики ишларни башқуридиған әмир-бәлгүлимиләр»ни тутуш һәрдайим пак диллиққа интилиштин көп асанға чүшиду. Бу диндарлар болса

«қаша»дин техиму мәғрурлинип кәткән; уларға нисбәтән, уни ташлашқа райи қәтъий бармайтти. «Қаша» бир тамға айлинип, расул Павлус дегәндәк «оттуридики ара там» болған.

(в) Һәммидин ечинишлиқ болғини, «ят әлләр» Йәһудийларниң Худасиниму Йәһудийларға охшаш дәп қариғачқа, улар өзлири ойлиған образ бойичә Худаға өч болуп қалған.

Жуқириқиларниң һеч қайсиси Худаниң нийити әмәс еди, әлвәттә.

Бу ишларниң һәммисини Мәсиһ Өз өлүми арқилиқ йоққа чиқарған; У инсанлардики гунаниң жилтизини бир тәрәп қилғандин кейин, пүткүл инсанийәт үчүн «йеңи қәлб»ни қобул қилип Худаниң муһәббитидә, Худаниң инсанларға бағлиған муһәббитидә яшаштин башқа қилидиған иш қалмиған. «Бәлгүлимиләр»му карға кәлмәй, керәксиз болуп қалған.

«Расуллар вә пәйғәмбәрләр болған ул», «бүҗәк теши» (2:20-21)

Павлус җамаәтни «расуллар вә пәйғәмбәрләр болған ул»ниң үстигә селинған, дәйду. «Расул» дегән сөз (грек тилида «ашакалолос») «әвәтилгән» дегәнни билдүриду; расуллар Худа тәрипидин «әвәтилгән адәмләр», «уллуқ адәмләр»дур. Уларниң салаһийити, вәзипилири һәм характери Инҗил «2Кор.»дә бизгә тәпсилий көрситилиду. Инҗилда җәмий болуп он икки әмәс, бәлки жигирмә төрт адәм «расул» дәп атилиду; Инҗил дәвирдә мошулардин башқа расуллар барму, йоқму, ениқ хәвиримиз йоқ.

У ейтқан «пәйғәмбәрләр» қайси адәмләрни көрситиду дәп сорисақ, бу хәттә 3:5дә у йеңи әһдә (Инҗил) дәвридики «расуллар вә пәйғәмбәрләр»ни вә уларниң җамаәт тоғрилиқ өзиниңкигә охшаш вәһийләрни қобул қилғанлиғини тилға алиду. Һалбуки, мүмкинчилиги барки (вә өзимиз шундақ қараймизки) униң «пәйғәмбәрләр» дегини һәм Тәврат дәвридики һәм Инҗил дәвридики пәйғәмбәрләрни көрситиду; Тәвраттики пәйғәмбәрләр бизгә Тәвраттики вәһийләрни йәткүзгән, расуллар вә Инҗилдики пәйғәмбәрләр бизгә Инҗилдики вәһийләрни йәткүзгән; җамаәт болса Худаниң бу һәммә вәһийлириниң ули үстигә селинған.

Биз дайим «җамаәт Мәсиһниң ули үстигә селинған» дәймиз. Бирақ шуни билишимиз керәкки, һәр дәвирдә җамаәт шу дәвирдики бир нәччә адәмләр үстигә селинип кәлгәндур; бизниң дәвримиздә «расуллар вә пәйғәмбәрләр» барму? Алдамчилиққа патқан һазирқи бу дәвримиздә бу тоғрилиқ бир нәччә аддий еғиз гәп қилишқа тоғра келиду: —

(а) Җамаәт алди билән биринчи әсирдики расуллар вә пәйғәмбәрләр епкәлгән вәһийләр үстигә селиниду. Төвәндики «бүҗәк таш» болған Мәсиһ тоғрисидики сөзлиримизни көрүң. Җамаәт бу вәһийләр (Инҗилда хатириләнгән)ни қолиға елип, кейин кәлгән «расуллар вә пәйғәмбәрләр»ниң һәқиқий яки сахта екәнлигини өлчәләйду.

(ә) «Расуллар вә пәйғәмбәрләр» җамаәтниң «төписидә» әмәс, бәлки «тегидә» болиду. Бу аддий һәқиқәт көздә тутулған болса җамаәтни «расуллуқ» яки «пәйғәмбәрлик» һоқуқида болувалған, көпчиликниң үстигә һөкүм сүрүп «ғоҗайин болуш»қа нәпси тақилдиған нурғунлиған алдамчилардин сақлайтти. Һәқиқий расуллар вә пәйғәмбәрләр

болса һәрдайим башқиларниң хизмитидә болушқа интилиду; улар мәнсәп, һоқуқ, пул яки шәхсий мәнпиитигә қизиқмайду. Инҗилдики расуллар кәмтәр (расул Юһаннаниң сөзлири бойичә) «**Қериндашлар үчүн җенини пида қилишқа тәйяр**» болғанлардиндур («1Юһ.» 3:16). Уларниң көңлидики бирдин-бир иш, адәмләрниң Худаниң «йеңи әһдә»сини чүшинип йетиш, Мәсиһни тонуп Худаатиға тайинип, Униң ирадисини өзлири үчүн пәриқ етиштин ибарәттур («Йәр.» 31:31-34, «Ибр.» 8:8-12). Иман йолида дәсләптики басқучларда адәмләр расул-пәйғәмбәрләргә, шудақла тәлим бәргүчиләргә һәм «Худаниң хәлқини баққучилар»ға көп таянған болсиму, Худаниң һәқиқий хизмәткарлириниң өзгәрмәс мәхсити шуки — адәмләр Худанила таянч қилсун! Улар адәмләрни Худаниң вәһий-йол-йоруқлирини чүшиниши үчүн өзлиригә тайинидиған қилишқа интилидиғанлардин әмәс: «**Биз һәргиз өзимизни иман-етиқадиңлар үстигә һөкүм сүргүчиләрмиз демәкчи әмәсмән, бәлки силәрниң шат-хорамлиғиңларни ашурушқа силәргә һәмкарлашқучилармиз; чүнки силәр етиқат арқилиқла мәзмут турисиләр**» (2Кор.» 1:24). Расуллар яки пәйғәмбәрләр җәзмән һәр бир җамаәтниң өзлирини «расул» яки «пәйғәмбәр» дәп етирап қилишиға яки орун беришигә қизиққан әмәс. Исим әмәс, бәлки җисим муһимдур; һәқиқий җисми бар болған нәрсиниң өзини испатлашниң һаҗити йоқ; бәрибир униң һәқиқий маһийити һәммигә аян болиду.

(б) Һәммидин муһими, әгәр бүгүнки күнләрдә расуллар вә пәйғәмбәрләр бар болса, әнди уларниң барлиқ сөз-һәрикәтлири миладийә биринчи әсирдики расуллар вә пәйғәмбәрләрниң (биз үчүн Инҗилда Худаниң йолйоруғи билән хатириләнгән) сөз-һәрикәтлиригә толуқ маслишиши керәк. Худаниң Өзиниң «һул һәқиқәтлири» болған ахирқи вәһийлири биринчи әсирдики җамаәттә болған шу расуллар вә пәйғәмбәрләргә тапшурулған, вә Униң илтипати билән уларни Инҗилда хатириләткүзгәндур. Шуңа бу заманда һеч қандақ «йеңи вәһийләр» кәлмәйду; бирақ һәр бир дәвирдики җамаәтләр Худаниң сирлири, несиһәтлири вә ирадисини егиләп, Худаниң толуқ шан-шәривидә меңиш үчүн, Инҗилдики вәһийләрни өзлириниңки қилған расуллуқ вә пәйғәмбәр сүпәтлик адәмләргә еһтияҗлиқтур. Һәр бир дәвирдә биз шундақ өзлирини пида қилғучи «уллуқ» адәмләргә еһтияҗлиқмиз; улар кам болса җамаәт қурулмайду, бу хәттә аян қилинғандәк Худаниң улуқ чақириқи елип кәлгән алий истәкләр һәр бир ишәнгүчигә сиңдүрүлмәйду; шуңа һәр биримизниң шундақ адәмләр бизгә әвәтилсун дәп дуа қилишимизға тоғра келиду. Шуниңдәк биз Худаниң бизни чақирип, җамаәтниң «**өз җенини қериндашларға пида қилишқа тәйяр**» болғанлардин тәркиб тапқан улиниң ичигә селишиға тәйяр болушимиз керәк. Худадин мәлум бирхил адәмләрниң бизгә әвәтилип тәғдим қилиниши үчүн дуа қилсақ, өзимизму дәл шу адәмләрдин болуш еһтималлиғиға тәйяр болмисақ болмайду. Немила дегәнбилән, «**Худа бу дунийядики аҗизлар арқилиқ күчлүкләрни йоқ қилишни, ... Өзиниң шан-шәривини көрситишни лайиқ көриду**» («1Кор.» 1:27). Бу бизни әң муһим нуқтиға елип бариду: —

«Буҗәк теши»

Җамаәтниң «буҗәк теши» болса Мәсиһтур. Һәр қандақ бүйүк бенада «буҗәк теши» әң муһим таш болуп, бенаниң улиға биринчи селинидиған таштур. «Буҗәк теши» селинғанда бенаниң туридиған җайини вә йөлинишини тоғра бекитиду; униңдин кейин улиға андин бенаниң өзигә селинған барлиқ ташлар буҗәк теши билән топтоғра тоғрилиниши керәк; мәлум таш униң билән тоғриланмиса, ундақта у лаяқәтлик болмайду; ундақ болғанда, тоғриланмиған таш еливетилип қайтидин қоюлуши керәк болиду. Бу ишниң бизниң җамаәт билән болған мунасивитимизгә қандақ

бағлинидиғанлиғи һәммимизгә аян болуши керәк. Җамаәткә қандақ вә қәйәрдә селинишимиз керәклигини билиш үчүн авал Мәсиһ билән қандақ «тоғриланғанлиғимиз»ни ениқлишимиз керәк. Биринчи әсирдики расуллар вә пәйғәмбәрләрниң һаятлири бүҗәк тешиниң өзи билән тоғриланған болғачқа «уллуқ адәмләр» болушқа лаяқәтлик еди. Бизниң дәвримиздики «расуллар вә пәйғәмбәрләр»му шу охшаш өлчәм билән синилип тонулиду.

3:13 тоғрилиқ

«**Шуниң үчүн силәрдин өтүнимәнки, мениң силәр үчүн тартқан җапа-җәбирлирим түпәйлидин пәришан болмаңлар; чүнки бу иш силәрниң шан-шәривиңлар болиду**»

Буниң төрт хил мәнаси болуши мүмкин: —

(1) Павлус түрмидә йетип җапа-җәбир тартмақта еди (вә буниңдин илгириму Худаниң йолида көп җапа-җәбир тартип кәлгән еди). Павлусқа бағлиған муһәббити түпәйлидин шүбһисизки, Әфәсустики қериндашларниң көңли йерим болған еди. Әмәлийәттә Худаниң «ят әлләр»гә көпрәк пайдилиқ болуши үчүн, Павлусни түрмигә ятқузуп көп азап-оқубәтләрни тартқузуши ят әлдики бу ишәнгүчиләрниң Өзигә нисбәтән шунчә қимматлик екәнлигигә испат болиду.

Шуниң үчүн «**Бу иш** (мениң түрмидә ятқанлиғим) **силәрниң шан-шәривиңлар болиду**» дегили болиду.

(2) Павлус уларға көпрәк пайдилиқ болсун үчүн түрмидә йетиватати. Бәзи ишәнгүчиләр: «Әң улуқ расул Павлус түрмидә ятқан йәрдә, бу рәһимсиз Рим һөкүмити мени қандақ бир тәрәп қилар!» дәп көңли су болуп Худаниң йолидин йенип кәтмәктә еди. Лекин улар қорқуп кәтмәслиги керәк еди, чүнки Павлусниң түрмидә йетиши тәсадипийлиқ иш әмәс, бәлки Худаниң орунлаштуруши еди. Шуниң үчүн «**Бу иш** (мениң түрмидә ятқанлиғим) **силәрниң шан-шәривиңлар болиду**».

(3) Павлус түрмидә ятқини түпәйлидин бәзи ишәнгүчиләр қорқуп кетип Худаниң йолидин янған болсиму, Әфәсустики ишәнгүчиләр қорқмай, Худаниң йолидин янмиған болса, ундақта «**Бу иш** (қорқмаслиғиңлар, Худаниң йолидин янмаслиғиңлар) **силәрниң шан-шәривиңлар болиду**».

(4) Әфәсустики ишәнгүчиләр Павлусниң түрмидә йетип җапа тартқанлиғи дәл Худаниң Өзи орунлаштурған плани екәнлигигә ишәнмәй қалса, әлвәттә улар көңлини йерим қилип мәйүслинип кетиши мүмкин. Әксичә улар җүръәтлик билән: «Сөйүмлүк Павлусимизниң түрмидә йетиши Худаниң орунлаштурушидур» дегәндә чиң туриварисә, Худани улуқлиған болиду; шуниң билән йәнә «**Бу иш** (көңлүңларни йерим қилмаслиғиңлар) **силәрниң шан-шәривиңлар болиду**».

Бизниңчә биринчи һәм иккинчи чүшәнчиләр 3-бапниң алдинқи айәтлиридики ибариләргә әң уйғун болғачқа, иккиси охшашла тоғридур (мәсилән, «**Силәр «ят әлдикиләр» үчүн...**», «**силәргә Худаниң шәпқитини елип баридиған ғоҗидарлиғим...**» дегәндәк шәкилдики мәзмунларни көрүң (3:1, 2, 8)ни көрүң).

Йәттә бирлик (4:4-7)

Әсирдин-әсиргә ишәнгүчиләр бу «йәттә бирлик» («**бир тән, бир Роһ, бир үмүт, бир Рәб, бир етиқат, бир чөмүлдүрүлүш, бир Худа Ата**»)ниң бу хәтниң меғизи екәнлигигә, хәтниң җәвһири болған әң чоңқур һәқиқәтләрниң бу «йәттә бирлик» ичигә мujәссәмләшкәнлигигә ишинип кәлди. Биз мошу йәрдә бу айәтләргә шәрһ қилмақчи әмәсмиз, пәқәт улардики аддий бир ачқучлуқ һәқиқәтни көрсәтмәкчимиз — бирликләрниң мәркизи болса «бир Рәб», демәк Мәсиһ, — У болса бирликләрниң ачқучидур, дәп ишинимиз: —

(i) бир тән — Мәсиһниң тени
(ii) бир Роһ — Мәсиһниң Роһи
(iii) бир үмүт — Мәсиһниң үмүти («Ибр.» 12:2, «Йәш.» 53:11)
(iv) бир Рәб — Мәсиһ
(v) бир етиқат — Мәсиһниң өзиниң ишәш-етиқади («Гал.» 2:20 вә изаһатини, шундақла «Галатияликларға»дики «қошумчә сөз»ни көрүң)
(vi) бир чөмүлдүрүлүш — Мәсиһниң чөмүлдүрүлүши («Мар.» 10:38-39, «Луқа» 12:49-50).
(vii) бир Худа Ата — Мәсиһниң Худаси һәм Атиси

Мошу йәрдә биз «бир етиқат» вә «бир чөмүлдүрүлүш» үстидә тохтилимиз.

«Иман-етиқат бирдур» (грек тилида ««бир етиқат бардур»)

Етиқат шәкиллиниши үчүн адәмниң зеһни нурғун һәқиқәтләрни қобул қилиши керәк, әлвәттә; бирақ етиқат болса бу ишниң өзи әмәс; етиқат болса адәмниң Һәммигә Қадирниң һәр бир әмригә, йолйоруғи вә вәдисигә қучақ ечиш үчүн Униңға пүткүл вуҗудини тапшуруп бойсунуштин ибарәттур. Бу йәрдә ейтиливатқан «бир етиқат» болса һәммә ишәнгүчиләр қобул қилидиған әқидиләр үзүндиси әмәс (гәрчә мошундақ бир үзүндә қолайлиқ болсиму), бәлки «Мәсиһниң етиқади» яки «ишәш-садиқлиғи»ни көрситиду. Павлус буни хәттә 3:12дә тилға алиду: «**Униң ишәш-садиқлиғи арқилиқ биз җасарәткә һәм Худаниң алдиға хатирҗәмлик билән кириш һоқуқиға егә болдуқ**». Мәсиһниң ишәш-садиқлиғи арқилиқ, йәни Униң Атисиниң барлиқ сөз-каламиға мутләқ бойсунуп беқиниши арқилиқ биз қутқузулдуқ; вә йәнә бу етиқадида, — Униң етиқадида, йәни Униң «ишәш-садиқлиғи»да һәммимиз бирликкә кәлтүрүлимиз.

«Бир чөмүлдүрүлүш»

Расул Павлус бу йәрдә тилға алған «чөмүлдүрүлүш» суға чөмүлдүрүлүш әмәс, яки суға чөмүлдүрүлгән ишәнгүчиләргә вәдә қилинған «Муқәддәс Роһқа чөмүлдүрүлүш»му әмәс; у чоқум Әйса Мәсиһ Өзәмниңки дәп атиған улуқ чөмүлдүрүлүштур; мәсилән, «Луқа» 12:49-50: —

«**Мән йәр йүзигә от ташлап туташтурушқа кәлдим вә бу отниң тутишишиға нәқәдәр тәқәззамән! Лекин Мән алди билән бир чөмүлдүрүш билән чөмүлдүрүлүшүм керәк вә бу чүмүлдүрүлүшүм әмәлгә ашурулғичә интайин қийнилимән!**».

Шүбһисизки, бу «чөмүлдүрүлүш» Униң чапрас яғачқа миқлинип җапа тартидиғанлиғини көрситиду. Бу җапа «ада қилинмиған» болса, гуналарниң кәчүрүм қилиниши мүмкин әмәс еди, һәмдә У тилға алған улуқ от — Муқәддәс Роһниң улуқ оти — муһәббәтниң, муқәддәсликниң Худаға көйүп-пишқан оти йәр йүзидики инсанларниң

қәлбигә келәлмәйтти. У мошу отниң пүткүл дунияда йеқилишиға толиму интизар болған еди. У зади немигә чөмүлдүрүлди дегән мәсилигә кәлсәк, У бизниң гуналиримиз вә шәрмәндичилигимизни бир тәрәп қилиш үчүн у барлиқ гуна, шәрмәндичилик вә өлүмләргә чөмүлдүрүлгән еди; У бизниң барлиқ өлүмлиримизни Өз үстигә алған. Униң «өлүмлири» дегән сирлиқ сөз тилға елинған «Йәш.» 53:9ни көрүң. «2Кор.» 5:21ни көрүң: «**Гунаға һеч тонуш болмиған кишини Худа бизни дәп гунаниң өзи қилди; мәхсити шуки, бизниң Униңда Худаниң һәққанийлиғи болушимиз үчүндур**». Бизниң гунайимизни Өз үстигә елиши Атисидин айрилиштин — йәни дозаққа киришниң өзи еди. Чапрас яғачқа миқланғанда У барлиқ дозақлиримизни Өз үстигә алған. Бу немидегән азаплиқ, немидегән әҗайип бир чөмүлдүрүлүш-һә! Немидегән зор ғәлибә бу-һә! Бу биз үчүн әҗайип бәхит-саадәттур!

Әнди суға чөмүлдүрүлгәндә немә қилимиз? Бу Павлус «Рим.» 6:3дә дегинидәк «**Мәсиһ Әйсаға киришкә чөмүлдүрүлгән болсақ, Униң өлүми ичигә чөмүлдүрүлгән**» болимиз әмәсму? Бу чөмүлдүрүлүштә, бәдинимизниң толуқ суға ғәриқ қилинишиға разимиз; бирақ бу ишниң тегидә Худа Өз Роһи арқилиқ «Маңа Мәсиһниң өлүмидин, Униң улуқ чөмүлдүрүлүшидин несивә бәргәйсән» дегән җиддий илтиҗайимиз бар әмәсму? («1Пет.» 3:18-22) — тилигимиз, Худаниң роһумизни Мәсиһниң өлүмигә вә Униңдики барлиқ мувәппәқийәтләргә чөмдүрүп бериш, бизни пүтүнләй йеңи адәм қилип яритишидин ибарәттур. Мана һәммимизгә керәк болған улуқ чөмүлдүрүлүш — Муқәддәс китаптики башқа йәрләрдә у «**Роһқа чөмүлдүрүлүш**», «**Муқәддәс Роһқа чөмүлдүрүлүш**» дәп атилиду; бу иш Мәсиһниң өзиниң чөмүлдүрүлүши арқилиқ вуҗудқа келиду.

«**Бир чөмүлдүрүлүш**» бар — у болсиму Мәсиһниң чөмүлдүрүлүшидур.